

PAROLA

A KÖZÖSSÉG- ÉS TÁRSADALOMFEJLESZTÉS FOLYÓIRATA

2020/3-4. szám

Szakmai támogatás közösségi fejlesztő programokban

Permakultúra Kunbábonyban

A közösségi tervezés maratonja

Versengés vagy/és együttműködés

A demokrácia nem főnév,
hanem ige

Közösségi megoldások
koronavírus-válságban

Tartalomjegyzék

A szerkesztők előszava	2
Szakmai támogatás folyamata a Civil Kollégium Alapítvány közösség-szervező programjában	4
Mentori támogatás társadalmi vállalkozás fejlesztő programban	14
Kíséréssé alakítja a mentorálást a pénz	20
VERSENGÉS vagy/és EGYÜTTMŰKÖDÉS - Amikor a versengés nem szétveri, hanem megerősíti a kohéziót.....	26
A kunbábonyi közösségi öngyógyító kert és a permakultúra.....	39
A közösségi tervezés maratonja	57
Szervezz és szerveződj	63
„A demokrácia nem főnév, hanem ige, csak akkor van, ha csinálják”	69
A Civil Kollégium Alapítvány kampányai a járványhelyzetben	76
KÖNYVAJÁNLÓ: Közös platformon – Helyi közösségi megoldások a koronavírus-válság ellen.....	78
„Felnőttképzési Bibliánk lehet jónéhány évig”	80
Ajánló a közösségi megoldások köréből	85

PAROLA. A közösség- és társadalomfejlesztés folyóirata

Felelős kiadó: Közösségfejlesztők Egyesülete, Kovács Edit elnök

Felelős szerkesztők: Giczey Péter, Péterfi Ferenc

Online lapszám: <https://kofe.hu/parola/korabbi-lapszamok/parola-2020-3-4/>

Észrevételeiket, javaslataikat várjuk a szerkesztőség email címén:
kofeegyesulet@gmail.com

A szerkesztők előszava

Szerző: Giczey Péter, Péterfi Ferenc

Köszöntjük az olvasókat!

Dupla számmal jelentkezünk egy mindannyiunkat próbára tevő év zárásaként. De a próbák azért vannak, hogy úrrá legyünk rajtuk, általuk megerősödve fogjunk valami újba. Legyenek új terveink, kapjunk új lendületet, melyek továbbvisznek.

Az első három írásunk a mentorálás, szakmai támogatás témáját járja körbe; szerzőink arról tudósítanak, hogyan segítik az anyagiakon túlmenően különböző szervezeteknél a támogatottak elképzeléseinek, céljainak minél sikeresebb megvalósítását közösségi fejlesztő programok. Különböző megközelítéseket, szemléleteket ismerhetünk meg.

A közösségi munka egyik fontos fogalma az együttműködés, a párbeszéd. Ehhez, úgy véljük, segítő ajánlásokat, fontos tanácsokat olvashatunk a Verseny és/vagy együttműködés című írásban, amely egy Fülöp Mártával készült s a Civil Rádióban elhangzott beszélgetés leirata.

Az együttműködés egyszerre fontos a bennünket körülölelő természettel és a társadalommal. Erre döbbsenek rá a permakultúra szemléletét és módszereit nagyon izgalmas írásban bemutató szerzőtársaink. Ennek munkának a színhelye pedig Kunbábony. A folyamatos útkeresés, megújulás jegyében a mindig is lelkes és elkötelezett szövetkezeti tagok összefogva tervezték meg és kezdték el ezeket a megújító terveket közös lépésekkel megvalósítani a Civil Kollégium mögötti területen.

Az új keresése vitte a Közösségfejlesztők Egyesületének csapatát és partnereit Észtországba, hogy megismerkedjenek a hackathonnal, a közösségi tervezés új megközelítésével, és nálunk is kipróbálják.

Az is kiderült, a demokrácia működtetése mindannyiunk feladata, egyszerre kell türelmesnek és türelmetlennek lennünk – állítja Udvarhelyi Tessa, aki a Józsefvárosi Polgármesteri Hivatal Közösségi Részvételi Irodájában eltöltött egy évének tapasztalatait foglalja össze, szintén a Civil Rádióban elhangzott beszélgetésben, mely most olvasható is.

Bemutatjuk közösségi megoldásoknak egy csokrát, amelyek ebben a vírusos időszakban ajánlásokat kínálnak közösségi cselekvésekre. Ilyen a K-Monitornak a helyi önkormányzatiság megújítását, közösségi megoldásokat összegyűjtő kiadványa és a Civil Kollégium akcióinak összefoglaló bemutatása.

A közösségi munka iránt érdeklődőknek ugyancsak a CKA izgalmas 2018-19-es időszakáról készült kiadványában olvashatnak sikeres közösségsszervező programokról.

A népfőiskola és felnőttképzés értő tudósának, Sz. Tóth Jánosnak a tanulmányait megjelentető kötetéről született recenzió – ezt is az olvasók figyelmébe ajánljuk.

Érdemes az olvasáshoz hozzákezdeni – úgy gondoljuk.

Szakmai támogatás folyamata a Civil Kollégium Alapítvány közösség-szervező programjában

Szerző: Giczey Péter, Peták Péter

A Civil Kollégium Alapítvány 2015-ben indult közösség-szervező programjában kitüntetett szerep jut a szakmai támogatásnak. Képzésekkel és mentorálással, csoportos és egyéni formában segítik a terepen dolgozó közösség-szervezők munkáját a mentorok. Mi és hogyan történik ebben a folyamatban, hogyan segíti a mentorálás a szakmai elmélyülést, sikerességet?

A konzultáció jelentősége, jellemzői

A Civil Kollégium Alapítvány (CKA) a program keretében többféle szakmai támogatást, közöttük mentorálást biztosít a résztvevő közösség-szervezőknek, melynek legfontosabb eleme a konzultáció. A mentorálás és a konzultáció bevett gyakorlat a humán segítő szakmákban, számunkra a kialakult nemzetközi, elsősorban az amerikai, közösség-szervezői konzultációs gyakorlat a mintaadó. Ennek lényege, hogy a mentor és a közösség-szervező folyamatos kapcsolatban áll, rendszeres találkozókon beszélnek át, értékelik és tervezik a közösség-szervező folyamatot. Ezen túlmenően, sürgős esetekben a közösség-szervező azonnal igénybe veheti mentora segítségét. A hazai gyakorlatban a mentorálásnak további jelentősége van, hiszen egy új megközelítés és szakma kiépítésnek olyan stádiumában járunk, mikor a megkezdett terepmunkákban elengedhetetlen a folyamatos szakmai támogatás. A közösség-szervezők a 40 órás alapképzésen és az országos találkozókra szervezett haladó képzéseken elegendő felvérteztséget kapnak munkájuk megkezdéséhez, folytatásához – mivel a közösség-szervezés gyakorlatorientált szakma -, a szakmai szemlélet megerősödése, a módszerek mélyebb és alkalmazott elsajátítása a közösség-szervező folyamat során valósul meg.

Folyamata

A mentorálás folyamatában havonta egy személyes (az esetek többségében a mentor megy a szervezőhöz) és egy online (skype, facebook telefon) vagy telefonos konzultáció zajlik, minimálisan egy óra időtartamban, ami a közösségszervező igénye és az adott helyi szituáció függvényében bővíthet, akár másfél-két órára. Továbbá, a mentor a program időszak alatt készen áll arra, hogy telefonon vagy e-mailben történő megkeresés esetén azonnal segítse a közösségszervezőt.

A mentor munkáját (is) segítő, a közösségszervező havi tervet és heti beszámolót készít. Mindkettő a közösségszervező folyamat kulcs elemei szerint strukturált: szervezetépítés, kampányok, személyes beszélgetés-interjúmaraton, közösségi vezetők, tagok formális vagy informális képzése, önfejlesztés és a folyamat kommunikációja. Értelemszerűen, a havi terv készítésekor a közösségszervező áttekinti, megtervezi, mely munkafázisokra hány órát szán. A heti beszámolóban pedig röviden, lényegre törően bemutatja, az egyes tevékenységekben milyen haladás, milyen változások történtek a folyamat során. A szervezetépítésben a csoporttalálkozók menetére, témáira, a közösségi eseményekre, a csoporttagok egymás közötti kommunikációjára (pl. levelezőlista), az adatbázis fejlesztésére, a közös, intézményes emlékezethez szükséges háttéranyagok készítésére, valamint a lehetséges partnerségek kialakítására tér ki. Itt bemutatásra kerül az is, mely problémán, milyen ügyeken dolgoznak. A kampányokról szóló részben azt kell

a közösségszervezőnek átgondolnia, leírnia, hogy a szervezet (csoport) a kampánytervező tábla segítségével hol tart a kampány kidolgozásában, a taktikák, akciók tervezésében, megvalósításában. Milyen találkozót tartottak szövetséges szervezetekkel, illetve történt-e személyes/telefonos/skype-konzultáció külső szakértővel, illetve hogyan áll a kampányt megalapozó, segítő kutatás? Lényeges elem ebben a struktúrában a vezetők és tagok képzése, melyre folyamatos figyelmet kell fordítani, annak érdekében, hogy a szervezet tagjai egy ügyben maguk képesek legyenek megfogalmazni érdekeiket, képviselni azokat. A közösségszervező önfejlesztése is megkerülhetetlen, ebben a részben írja le gondolatait az általa olvasott szakirodalomról, tanulmányról, cikkről, vagy az ügghöz kapcsolódó olvasmányairól. Illetve, ha részt vett valamilyen külső képzésen, az ott tanult alkalmazhatóságáról. Végezetül a folyamat külső kommunikációjának számbavétele következik: a szervezet blogján, facebook oldalán milyen bejegyzések születtek, valamint a sajtóban megjelent hírek, cikkek a folyamatról, eseményekről. Mindezt kiegészíti a keletkezett, csatolt dokumentáció.

A konzultációt megelőzően a mentor a hozzá eljuttatott havi tervezésből és a heti beszámolókból és dokumentációból készül fel, de tájékozódik a terep tágabb-szűkebb társadalmi, gazdasági, politikai viszonyairól. Utóbbi során áttekinti a fellelhető cikkeket, tanulmányokat, dokumentumokat. A közösségszervező folyamat során követi a keletkező média megjelenéseket, mind a környezetre, mind a szervezetre vonatkozólag.

A konzultáció három szinten zajlik, szakmai, szervezeti és érzelmi szinten. Elsősorban egyéni (mentor-közösségszervező) keretben, de előfordul csoportos (több közösségszervezővel vagy közösségszervezővel és közösségi vezetőivel) is. Egy mentorhoz általában 4-5 közösségszervező tartozik. A beszélgetés első szakaszában a szervező általános érzelmi állapotára, majd az eltelt időszak eseményeire kérdez rá a mentor, közösen elemzik a folyamat történéseit. Ebben a kapcsolatépítő/toborzó beszélgetések, azaz az interjúmaraton állása, az abban felmerült problémák, ügyek, az emberek hozzáállása képezi a beszélgetés egyik magvát. A másikat a szervezet alakulásának, működésének kérdései, a tagok és a közösségi vezetők számának, felkészültségének alakulása adja. Ebben különös hangsúlyt kap a szervezet demokratikus és hatékony működése, az ezt elősegítő technikák áttekintése. Külön részt képez a problémák, dilemmák, nehézségek, benne a személyek közötti konfliktusok, alapos átbeszélése, a megoldási alternatívák felvázolása. A konzultáció során a kampány állása, a következő lehetséges lépések megbeszélése teszi ki a ráfordított idő másik felét. Nyilván,

hiszen ezen múlik a folyamat megfelelő haladása, hogy a kiválasztott ügyet a szervezet győzelemre vigye. Végezetül a folyamat és a szervezet kommunikációja kerül terítékre, hol, mit és hogyan sikerült nyilvánossá tenni.

A mentor nem tanácsadó, tehát nem az a cél, hogy megmondja, mit kell tennie a szervezőnek. Helyzetéből fakadóan, külső szemlélő, melynek előnye és hátránya van. Hátránya, hogy nem lát bele a folyamat minden mozzanatába, hiszen nem ő végzi a munkát, nem ő van ott a terepen, nem ismeri a szervezet minden tagját, ezért nem tud száz százalékig mindent mindenről. Előnye, hogy külső szemként távolabbról, felülről szemléli a folyamatot, így megláthat olyan tényezőket, melyek a munka sok apró szálával törődő szervező előtt kevésbé tűnnek hangsúlyosnak, fontosnak. Mindezek felmutatásával vagy addig kevésbé figyelembe vett összefüggésekre rámutatással új dimenziót nyithat a munkában. Kétségkívül, a mentor olyan segítő szakember, aki tudásából, tapasztalataiból következően könnyen abban a helyzetben találja magát, tőle várják, adjon tanácsot, mondja meg, mi a teendő. Éppen ezt a csapdahelyzetet kell elkerülnie, ugyanis az előbbiekben említett hátrányai miatt könnyen tévútra kanyarodhat. Így a konzultáció aranyszabályát érdemes mindig szem előtt tartani: ne adj tanácsot, hanem ismertesd fel a szervezővel, mi lehet a legoptimálisabb lépés az adott szituációban. Nem megoldást kínál, hanem a megoldáshoz vezető utakat igyekszik a felszínre hozni. Ezért a konzultáció során a mentor elsősorban kérdez, és zömmel nyitott kérdéseket tesz fel: „Miért gondolod, hogy ez a lépés célravezető lesz?” Az a kérdés, ami „Miért?”-tel kezdődik, nagyban elősegíti a szervező gondolkodását, hogy maga mondja ki és ismerje fel a lehetséges lépéseket. Természetesen a mentor saját szakmai ismereteiből, tapasztalataiból az adott szituációra vonatkozó példákat is ismertet, de úgy, hogy azok elősegítsék a szervező gondolkodását a megfelelő lépések kiválasztásában. Fontos, hogy kreativitásra, szokatlanak tűnő megoldások keresésére ösztönözze, de egyúttal segítse munkája rendszerességét, módszerességét. A konzultáció egyfajta képzésnek is tekinthető, hiszen a mentor sokszor visszaidézi a képzéseken oktatókat, felhívja a figyelmet a közösségszervező folyamat elemeire, melyek nem megkerülhetők. Szorosan kapcsolódik a képzés jelleghez, a közösségszervező szakmai fejlesztéséhez, fejlődéséhez, hogy a mentor időnként ajánl szakmai irodalmat, esettanulmányokat, továbbá javasolja külső képzéseken részvételét, melyekkel tovább mélyítheti tudását. A konzultáció hatékonyságát, az előbbiekben vázolt tartalmak hasznosulását alapvetően befolyásolja a közösségszervező és mentor személyes kapcsolata: kölcsönös bizalom, tisztelet és partneri viszony nélkül nem lehet eredményes a konzultáció.

Új mentorok születnek

A közösség-szervező program első öt éve után, a munka- és közösség-szervezőink számának bővülése nyomán el kellett gondolkodnunk a szakmai támogatás kiterjesztésén, „humán erőforrás állományának” megújításán, azaz új mentorok bevonásának lehetőségein. A kezdetekben azok lettek mentorok, akik ugyan nem kimondott közösség-szervezőként, de már szereztek korábban gyakorlatot érdekérvényesítő folyamatokban és tíz évvel ezelőtt részt vettek a hazai közösség-szervezés szakmai-elméleti alapozásában. 2020-ban úgy döntöttünk, itt az ideje, legyenek kifejezetten szakmai támogatásra kiképzett munkatársaink. Tehát mentorok felkészítésébe kezdtünk. Első lépésben összeszedtük és megfogalmaztuk tapasztalatainkat, mire is van szükség a mentorrá váláshoz? Úgy döntöttünk, nem tréning vagy más oktatási módszert választunk kiképzésükhöz, hanem műhelybeszélgetés sorozatot kezdeményeztünk a mentorjelöltekkel.

A mentorálás elsődleges céljaként megfogalmaztuk, az nem más, mint elősegíteni a mentorált közösség-szervezővé válását. Rendszerszerűen ez úgy néz ki, a

közösségszervező képzéstől nem válik közösségszervezővé senki. Ahhoz a gyakorlati szervezőtevékenység és az ennek során végzett tapasztalati tanulás szükséges. A tudás elmélyítéséhez a tapasztalatok elemzése, a tevékenységek értékelése kell. A szervezőjelölt átsegítése a nehézségein úgy a csoportműködés területén, mint a éles nyomásgyakorlási helyzetekben, a stratégiai és taktika kérdések terén. Mindezek során a jó mentor nemcsak megérti, és támogatja a közösségszervezőt, hanem olyan tevékenységi területeken is ráveszi a cselekvésre, amelyeket nem érez közel magához, vagy amelyeknek eleinte nem látja sok értelmét.

Öt szempont szerint szerveztük meg a felkészítő műhelysorozatot olyan leendő mentoroknak, akiknek megfelelő előképzettsége és saját tapasztalata is megvolt a közösségszervezés területén. Foglalkoztunk tehát: a mentor személyiségevel, a képessé tétellel, a tanácsadással, az érzelmi támogatással, az elvégzett szervezőmunka dokumentálásával, ellenőrzésével és az általános politikai-társadalmi tájékozódás jelentőségével.

A mentor személyisége kapcsán alapvető fontosságú, hogy nincsenek ehhez valamilyen előnyben részesített karakterjegyek. A mentornak nem kell valamilyenné válnia, elsősorban saját magával kell azonosnak lennie. Ugyanakkor fontos, hogy az önismeret, önreflexió a mentor erőssége legyen – ez ugyanis fontos készség ahhoz, hogy a mentoráltat segítse az önértékelésben, a tapasztalati tanulásban. Továbbá, a mentor-közösségszervező viszony egy személyes viszony, melyben a két szereplő folyamatosan ismerkedik egymással.

A képessé tétel kapcsán a közösségszervezőnek önállóan kell helytállni, meglehetősen sokoldalúan jól teljesítenie. A mentor – helyzetéből fakadóan – nem lehet olyan mélyen tájékozott a helyi folyamatokban, mint a terepen dolgozó közösségszervező, akinek ez a napi közege. Nem vonhat magához felelősséget, a szervezőt kell saját felismerésekhez segítenie a jó döntések meghozatalában. Eszközei ehhez elvi meggyőződése, saját tapasztalatai, módszertani ismeretei és a külső nézőpontból adódó más perspektívája lehet.

A szakmai tanácsadás mégis releváns ebben a mentor-közösségszervező kapcsolatban. Nem csak felismerésekhez segítjük a szervezőt, hanem direkt tudásátadásnak is van helye. Nincs olyan közösségszervező és nincs olyan mentor sem, aki minden szükséges készséggel rendelkezne ehhez a munkához. Mindenkinek vannak erősségei, így

kézenfekvő elég sok esetben, hogy a mentor, a közösségszervező szakmai tanácsadójaként működik, és lényeges tevékenységi területeken akár közvetlen segítséget is nyújt.

Az érzelmi támogatás és a személyes bizalmi viszony egymást erősítik. A közösségszervező meglehetősen egyedül dolgozik a terepén, igen sok elvárásnak kell megfelelnie, ráadásul nagy téttel. Természetes, hogy érzelmileg megérinti az érdekvédelmi ügy, illetve bevonódik a kialakult csoportdinamikai feszültségekbe is. Ehhez még általánosabb szorongásként társulnak felmerülő kérdései: van értelme egyáltalán annak, amit csinál, vajon jól végzi a munkáját? A nyilvános szerepléssel járó támadások, illetve az éles konfliktushelyzetben a csoportra nehezedő nyomás is nyomasztó, elbizonytalanító tud lenni. Fontos, ilyenkor a mentor tudja bátorítani és segíteni a közösségszervezőt a stresszkezelésben.

A dokumentálás – egyúttal az elvégzett munka ellenőrzéseként – a CKA projekt-szemléletű gyakorlatából egyenesen adódik. Mivel a közösségszervezőknek ugyan különböző formákban, de végül is munkáltatója a CKA, természetes, hogy az elvégzett

munkáról számot kell adni a szervezet felé. A mentornak, aki a CKA felől a legközelebről ismeri a közösség-szervező tevékenységét, illetve a megfelelő szöveges összefoglalók az ő munkáját is segítik, egy sajátos szerep-ütközéssel kell számolnia. Miközben a közösség-szervező segítő partnere kíván lenni, egyúttal munkájának és dokumentációs tevékenységének első ellenőre is.

A tájékozódás az adott probléma egy szélesebb nézőpontú ismeretét jelenti. A politikai, társadalmi viszonyok tanulmányozása és változásainak nyomon követése már csak azért is nélkülözhetetlen, mert a mentor és a közösség-szervező így tud egyáltalán párbeszédben maradni. A helyi csoport rendszerint beleássa magát egy adott ügybe, abban komoly szakértelemre tesz szert. A mentor, minden újabb közösség-szervező partnerével újabb és újabb társadalmi probléma tanulmányozásába kezd, amellyel kapcsolatban tudása, figyelme, érzékenysége fejlődik.

Ahhoz, hogy a fenti szempontokat közösen átgondoljuk a résztvevőkkel, összegyűjtöttük a korábban mentoráltként szerzett tapasztalataikat. Ellentétpárokat összeállítva generáltunk vitát az alábbi állítások, tulajdonságok mentén: lágy-kemény, személyes, baráti vagy hivatalos munkakapcsolat, sürgetés, erőltetés vagy kivárás, rávezetés, „csoportpsziché” vagy akció, tekintély vagy partner, belefolyani – távolról szemlélni?

A felkészítő műhelyeket követően az új mentorok kaptak egy-egy „rég” mentort társnak, segítségnek az új feladatukhoz, akikkel rendszeresen konzultálhattak tapasztalataikról, illetve negyedévente közösen is megbeszéltük élményeinket, dilemmáinkat.

Összegzés

A közösség-szervezés reflektív és önreflektív szakma. Azaz a közösség-szervezőnek magának is rá kell néznie munkájára, tervezni, számba venni és értékelni az elvégzetteket, majd, ha szükséges, korrigálni. Ezt segíti elő a havi tervezés és a heti beszámolók elkészítése. A reflektivitást, a külső visszacsatolást a mentorálás, benne elsősorban a konzultációkkal, illetve az országos találkozókra a többi közösség-szervezővel való találkozás biztosítja. Tehát a konzultáció, azaz a mentorálás fentebbieken túli célja, hogy tágítsa a közösség-szervező szemléletét, új megközelítésekre világítson rá, továbbá a helyi problémákat, ügyeket nagyobb társadalmi összefüggésekbe, esetenként globális perspektívába helyezze. A mentor feladata, hogy biztassa, dicsérje a szervezőt, magabiztosságot adjon számára, inspirálja, motiválja. A konzultáció akkor sikeres, ha

mind a közösség-szervező, mind a mentor azzal az érzéssel áll fel, meg van a muníció, a lendület, az erő a következő hetek munkájához.

Végezetül, ki lehet mentor? Mentor az lehet, akinek szakmai képzettsége és több éves gyakorlati tapasztalata van a humán segítő szakmákban, a közösség-szervezésben, az érdekérvényesítési munkában, a társadalmi igazságosságért vívott küzdelemben. Naprakészen kövesse a hazai- és nemzetközi szakmai irodalmat. Fontos, hogy rendelkezzen alap pedagógia képességekkel, ismeretekkel, az értő hallgatás képességével, valamint megfelelő empátiával, türelemmel. Tájékozott legyen a hazai társadalmi folyamatokban, társszakmák főbb tevékenységeiben, illetve politikai történésekben. Kidolgozott műhelysorozatunk a tapasztalatokat szerzett közösség-szervezőket segíti a mentorrá válásban, de betölti a szakmai fejlesztés, az esetmegbeszélés és a kölcsönös támogatás szerepeit is.

Giczey Péter, a Civil Kollégium Alapítvány szakmai vezetője, közösségszervező mentor és tréner. Főbb szakmai érdeklődése, tevékenységei a közösségi beavatkozások (közösségfejlesztés, közösségi tervezés, közösségszervezés), settlement, közösségi média, civil fejlesztés. Debrecenben él, 1994-2005 között a Csapókerti Közösségi Házat igazgatta. A rendszerváltás óta részt vesz különböző civil és szakmai szervezetek tevékenységében, 2006 óta az IFS (Settlementek és Szomszédsági Központok Nemzetközi Szövetsége) vezetőségi tagja. A Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitikai Tanszékén óraadóként közösségi munkát oktat.

Peták Péter, az Emberség Erejével Alapítvány projektkoordinátora, a Civil Kollégium Alapítvány közösségszervező mentora. Főbb szakmai érdeklődése, tevékenységei a közösségi érdekérvényesítés, civil fejlesztés és ezekhez kapcsolódó felnőttképzés. Pécsen él, az elmúlt két évtized több meghatározó pécsi civil kezdeményezésben szerepet vállalt. 2012 és 2018 között a Közösségfejlesztők Egyesülete vezetőségi tagja volt. 2010-től egyik kezdeményezője és alakítója a Civil Kollégium Alapítvány közösségszervező programjának. A Pécsi Tudományegyetem BTK Szociál- és Szervezetpszichológia Tanszékének óraadója.

Mentori támogatás társadalmi vállalkozás fejlesztő programban

Szerző: Weninger László

A Badur Alapítvány 2016 óta indít társadalmi vállalkozás fejlesztő programokat, melyek célja a hátrányos helyzetű közösségeket segítő civil szervezetek támogatása piaci alapú szolgáltatások kialakításában. A fejlesztés során a szervezetek üzletfejlesztési képzéseket kapnak, a tervezést külső mentorok segítik, a vállalkozás beindítását pedig az Alapítvány munkatársai kísérik végig. Ebben a cikkben a mentori támogatás folyamatát, tapasztalatait mutatjuk be.

A Badur Alapítvány társadalmi vállalkozások és oktatási programok támogatásával, fejlesztésével hátrányos helyzetű, szegénységben/mélyszegénységben élő közösségek életminőségét hivatott javítani, illetve a környezetvédelmi kihívások kezelésével egy fenntarthatóbb jövő megteremtését tűzte ki célul. A londoni székhelyű alapítvány az Egyesült Királyságban, Laoszban és Magyarországon van jelen és működik együtt helyi vagy regionális civil szervezetekkel.

Az első társadalmi vállalkozás fejlesztő programját az Alapítvány 2016-ban, a [NESsT](#) magyarországi csapatával közösen valósította meg, „Ugródeszka” néven. 2018-tól, kifejezetten a korai fázisban lévő vállalkozási ötletekkel rendelkező szervezetek számára „Keltető” néven önálló program indult, ahol már külsős mentorok segítették a résztvevő szervezeteket. A program mai formájában, Keltető+ néven, a két korábbi konstrukció elemeit ötvözi.

Az első workshop

KELTETŐ+ Társadalmi Vállalkozásfejlesztő Programról röviden...

A Keltető+ program fenntartható társadalmi vállalkozási ötletek generálásához, teszteléséhez, és már működő vállalkozások továbbfejlesztéséhez nyújt segítséget olyan szervezetek vagy informális csapatok számára, akiknek célja, a Badur missziójával összhangban, a hátrányos helyzetű, szegény/mélyszegény közösségek életminőségének javítása.

A program 3 szakaszból áll:

Csoportos képzések: a 3 hónapos képzéssorozaton a programba bekerülő 6-8 szervezet vállalkozásfejlesztési, üzleti tervezési ismereteket sajátít el. Képzési partner: [SIMPACT Nonprofit Kft.](#)

Egyéni mentorálás: a legígéretesebb 3-5 vállalkozási ötlet továbbfejlesztését, az üzleti terv részletes kidolgozását 4 hónapig külsős mentorok segítik.

Inkubációs szakasz: a támogatást elnyerő vállalkozások elindítását, fejlesztését a Badur munkatársai még éveken át figyelemmel kísérik, szakmailag támogatják.

A programról bővebben a [Badur Alapítvány honlapján](#) olvashat.

A mentorálásról kicsit bővebben...

A programba a nonprofit/civil szektorban működő szervezetek jelentkezhetnek, így számukra leginkább az üzleti gondolkodás, a piaci alapú megközelítés területén nyújthatnak segítséget a mentorok. Éppen ezért, a programmal párhuzamosan meghirdetett mentori pályázatra elsősorban többéves vállalkozói, vagy vállalkozásfejlesztői tapasztalattal rendelkező, főként senior szakemberek jelentkezését várjuk. Természetesen további elvárás, hogy a jelentkezők nyitottak legyenek a társadalmi célú szervezetek felé, valamint hogy legyen szabad kapacitásuk a közel 8 hónapos program során a mentorált szervezettel folyamatosan együttműködni. A mentorok a munkájukat önkéntes alapon végzik, így fontos szempont, hogy a jelentkezők a társadalmilag hasznos ügyek segítése iránt kellőképpen elkötelezettek, motiváltak legyenek. Maga a pályázati eljárás két részből áll: első körben a jelentkezők egy írásos jelentkezést nyújtanak be; ezt követően az alkalmasnak ítélt jelentkezők szakmai háttérét, motiváltságát személyes interjúkon igyekszünk közelebbről is megismerni.

A fejlesztési folyamat során minden szervezetet egy-egy egyéni mentor segít. A mentorok személyeinek véglegesítése előtt ezért először a programban résztvevő szervezetekről születik döntés, majd annak ismeretében választjuk ki az adott évi vállalkozási kezdeményezéseknek leginkább megfelelő szakmai felkészültséggel rendelkező mentorokat.

A mentorok részére a program elején külön felkészítő workshopot tartunk, melynek során ismertetjük az alkalmazott fejlesztési módszertant, a mentorok szerepét, feladatait, valamint betekintést nyújtunk a civil szektor, ezen belül kiemelten a társadalmi vállalkozások működésébe is. A mentor és a mentorált szervezet összehangolódásának fontos része, hogy a mentor – a program során többször is – a terepen látogatja meg a szervezetet, így a csapat saját közegében tudnak együttműködni.

A program első, képzési szakaszában a csoportos képzések az üzleti tervezés minden területét igyekeznek lefedni. A képzéseken az előre meghatározott tematika mentén

minden szervezet lényegében ugyanazt a tudásanyagot kapja. A mentor ebben a szakaszban 2-3 hetente konzultál a csapatokkal és leginkább a házi feladatok elkészítésében, a tudásanyag, az üzleti gondolkodásmód alapjainak elsajátításában segíti a szervezetet. Az egyedi üzleti tervek részletes kidolgozására a mentorációs szakaszban kerül sor. Ebben az időszakban a mentor a tervezési folyamat aktív részesévé válik, az egyeztetések akár heti szintűre is sűrűsödhetnek. A mentor mind a képzési-, mind a mentorációs szakaszban a szakmai támogatás mellett a tervezési folyamat menedzselésében, a feladatok meghatározásában, a részhatáridők betartásában is fontos szerepet játszik.

Mentoráció eddigi tapasztalatai

Az évente ismétlődően meghirdetett mentori pályázatra való jelentkezésekből látszik, hogy a forprofit szektor sikeres menedzserei közül többekben megvan az igény, hogy a megszerzett üzleti tudásukat a társadalom szélesebb rétegei számára is hasznos területeken kamatoztassák. A visszajelzések azt mutatják, hogy a szakmai kihíváson túl leginkább a csapat segítése motiválja a mentorokat, illetve, hogy a folyamat során elhivatott, valamilyen ügyért tenni akaró, inspiráló emberekhez kerülhettek közel. A mentorok közül többen visszatérő mentorok, vannak, akik már harmadik éve vesznek részt a programban.

Szervezeti oldalról egyöntetűen azt a visszajelzést kaptuk, hogy a mentorok szakmailag maximálisan tudták segíteni az üzleti tervezést, emellett a mentoroktól sok biztatást kaptak, a mentorációs alkalmak kifejezetten lelkesítőek voltak, a képzés során felmerülő nehézségeken segítették átlendülni a szervezetet.

Az alábbi visszajelzéseket a szervezetek mondták mentoraikról:

„Bármikor, bármilyen kérdéssel, nehézséggel fordulhattam hozzá, azonnal reagált és irányt mutatott.”

„Az elegendőnél sokkal több segítséget nyújtott, lelkes, támogató, igazi színfolt az életünkben.”

„Ez óriási élmény és tapasztalat volt, mert külső szemként sok dologra rányitotta a szemünket a mentorációs folyamat során, hozzásegítve minket a változtatáshoz.”

Gyakran tapasztaljuk, hogy a mentorációs szakasz után a szervezet és a mentor között hosszú távon is megmarad az együttműködés, a mentor a program után még évekig tovább segíti a szervezetet.

Mentorációs programjainkba eddig 14 szakembert vontunk be a forprofit szektorból, akik közel ezer önkéntes órát fordítottak a támogatott szervezetek fejlesztésére. Lelkiismeretes és odaadó munkájukat ezúton is KÖSZÖNJÜK!

Szerző bemutatása:

Weninger László, 2018 óta a Badur Alapítvány társadalmi vállalkozás fejlesztő menedzsere. Előtte közel 20 évig a versenyszektorban dolgozott. Tapasztalattal rendelkezik az üzleti stratégiák és üzleti tervek kidolgozásában és végrehajtásában, valamint kkv-k pénzügyeinek ellenőrzésében, az ehhez kapcsolódó controlling rendszerek fejlesztésében és működtetésében.

Kíséréssé alakítja a mentorálást a pénz

Szerző: Kovács Edit, Benedek Gabriella, Bardócz Iván

Támogató és támogatott között nincs egyensúly; a pénz erőteljesen átrajzolja a viszonyokat. Ezzel együtt az őszinte és kölcsönös együttműködés mindkét fél érdeke és a közös ügy sikerének alapfeltétele. Az ellentmondást a Gyökerek és Szárnyak Alapítvány gyakorlatában a kísérő oldja fel. Most a kísérői szerep értelmezéséről, nehézségeiről és szépségeiről írunk.

A mentorálás keretrendszere egyértelmű, szakmailag tisztázott: a nagy tapasztalattal és szakmai elismertséggel rendelkező személy a mentorált fejlődésének elősegítését szem előtt tartva nyújt segítséget, iránymutatást, erős kötődéssel jellemezhető bizalmi kapcsolat keretében.

A folyamatban nem szerepel a pénz, a Gyökerek és Szárnyak Alapítvány támogató szervezetként viszont pénzt ad. Méghozzá jó minőségű, vagyis meglehetősen szabadon felhasználható pénzt az általa támogatott szervezeteknek, hogy azok saját céljaikat minél inkább elképzeléseik szerint és a lehetőségeikre tekintettel valóra válthassák. A pénz mellett szakmai támogatást is adunk, viszont a pénz aszimmetrikussá teszi a viszonyokat, klasszikus mentorálásról nem lehet szó.

Erre a helyzetre találtuk ki a kísérő fogalmát és feladatkörét. Értelmezésünk szerint a kísérő a kapcsolattartónál szorosabb, a mentornál lazább kapcsolatban áll a támogatott szervezettel. Nem feltétlen avatott szakértője a csapat témájának, feladata, hogy a csoport egészére figyeljen. Folyamatosan szem előtt tartva, hogy ők a saját céljaikat valósítsák meg, ne a támogatóét, vagy bárki másét. Úgy véljük, támogatásaink kiegészítik egymást: a jó minőségű pénz nagy szabadságot biztosít a cselekvésben, a kísérői munka pedig ezt a szabadságot próbálja megőrizni.

Fontosnak tartjuk azt is, hogy a kísérő munkája komplex támogatáspolitikánk egyik eleme, amely intézmények közötti bizalmi kapcsolat kialakítását célozza, ugyanúgy, mint a már említett jó minőségű pénz, szerződéseink rugalmassága, döntéseink átláthatósága és kapcsolataink személyessége.

Értékelő beszélgetés a Pécsi Közösségi Alapítvánnyal

Torzít a pénz

Leginkább óvatossá tesz minket a pénz jelenléte kapcsolatainkban: a pénz „torzítja a teret”. Feltűnése után sokkal nehezebb – vagy lehetetlen? – egyenrangú felek kölcsönös viszonyáról beszélni. A pénz hatását a Gyökerek és Szárnyak Alapítvány a kíséreln keresztül is megpróbálja minimalizálni, és a lehető legegyenrangúbb szakmai kapcsolatra törekszik a támogatottal, amelyben az ő haladása, elképzelései megvalósulása a legfontosabb. Nyílt, kétirányú, egyenrangú viszonyt igyekszünk építeni, amelyben minden kérdést fel lehet tenni, amelyben szembe lehet menni javaslatainkkal, fel lehet vállalni tanácsaink figyelmen kívül hagyását mindenféle következmény nélkül. Ezzel is támogatjuk a közös és kölcsönös tanulás lehetőségének fenntartását, hiszen a viszonyunk kölcsönös, egymástól függő. Egyikünk se tudna eredményes lenni a másik nélkül, mindketten tanulhatunk a közös munkából, ha kellő figyelmet fordítunk annak megismerésére, a mögöttes történések, döntések megértésére.

Óvatosak vagyunk, mert a kísérőnek pontosan fel kell mérnie, hogy milyen távolságot tartson a kísért szervezettől annak érdekében, hogy a pénzt is jelentő befolyása ne térítse el a csoportot eredeti szándékaitól.

Tudjuk, hogy van számos mélyen rögződött mechanizmus, amely a pénzforrást igyekszik távol tartani a valóságtól. Alapítványunk ezzel szemben abban hisz, hogy a támogató és a támogatott szoros szövetségese, együtt akarnak változtatni a világon, csak más eszközökkel, ezért nagyon hasznos, ha együtt gondolkodnak és dolgoznak. Támogatószervezetként ráadásul szükségünk van arra, hogy tudjuk, mi van a terepen, mit ér a pénzünk a valóságban, megfelelőek-e az általunk kínált konstrukciók. A kísérő jó esetben azt a bizalmi kapcsolatot teremti meg a két fél között, melynek eredménye a mindkét résztvevőt és a közös ügyet is szolgáló bizalmi együttműködés.

A minta építi a bizalmat

Az intézményes kapcsolatok kezdetekor elmondjuk, milyen viszonyra törekszünk – ez, önmagában, általában kevés. A felmerülő, mindennapi helyzetekben a kísérőnek példát kell adnia arról, mit jelent számára a kölcsönösség és az őszinteség. Mindenütt jelezni szoktuk: a kapcsolat minősége legalább annyira fontos, mint az, hogy a támogatott mit tesz.

A mintaadás számunkra azt is jelenti, hogy reményeink szerint a támogatott szervezet is hasonló elvek mentén dolgozik és lép kapcsolatba másokkal – saját támogatottjaival, partnereivel, önkénteseivel.

A bizalom erőpróbája a – törvénytörően bekövetkező – kudarc. Minden szervezet élete bővelkedik sikertelen projektekből, és vészhelyzetekben, amikor másra kell költeni a pénzt. Támogatószervezetként fontos tudnunk, hogy mi történt pontosan, mert így tudunk támaszt nyújtani, és közös tanulási folyamattá alakítani a sikertelenséget. Mindezekhez pedig a kísérő által kialakított bizalom és a nyílt beszéd elengedhetetlen.

Úgy látjuk, a támogató-támogatott viszonyban mindez nem megszokott. Itt is tanulási folyamatról van szó: általában a kezdeti gyanakvást az elfogadás, majd az öröm váltja a támogatott részéről. Ha a két szervezet kapcsolata jól alakul, a támogatott rájön: valójában a kísérő a támogatott szervezet képviselője a támogatónál.

A KözösALAPON program kísérői (balról-jobbra) Bardócz Iván, Scsaurszki Tamás, Kovács Edit, Benedek Gabriella, Komáromi Mátyás

Sok a csapda

Előfordul, hogy szándékkal vagy anélkül, de a támogatott nem a saját útját járja, vagy eleve másra akarta használni a pénzt, mint amire kapta. A kísérőnek ilyenkor (is) nagyon kell figyelnie: gyanús, ha a szervezet életében minden simán megy, nincsenek feszültségek, különvélemények, kudarcok. A sima út sok mindent leplezhet. Vagy sok mindennek előtte van még.

Szintén állandó kihívást jelent, hogy a kísérő ne legyen megmondóember. Nem akarja a támogatott céljait és munkáját befolyásolni, ugyanakkor a bizalmi kapcsolat okán elvárják tőle, hogy az általa előre látott nehézségekről szóljon – erre sokszor erős kísértést is érez. Külön súllyal jelentkezik a csoportoknál annak igénye, hogy a pénzforrás képviselője hogyan látja a helyzetet, a csapatot, mit látott már másoknál, stb. Ezekben a helyzetekben nehéz a beavatkozás – be nem avatkozás helyes arányát megtalálni. Ezek megosztására nem véletlenül választjuk a csoportos konzultációs, képzési alkalmakat, amikor a kísérői szerep átkeretezhető és lehetőség van külső szakértők bevonására is.

Munkánk egyik alaptétele, hogy a támogatott szervezet sikere a mi sikerünk is – márpedig ki ne akarna sikerekben részt venni? A kísérőnek sokszor erős önmegtartóztatásra van szüksége ahhoz, hogy eredeti szerepén ne terjeszkedjen túl, és ne akarjon támogatott alkotási folyamatainak részese lenni, örömeiben, sikerében látványosan osztozni.

Hangsúlyos a búcsú

A kísérő hivatalos munkája általában addig tart, amíg a szervezetek pénzügyi kapcsolata. Ezzel együtt a kísérőnek vannak etikai kötelezettségei, mert emberi kapcsolatokat létesített – például nem kelt hiú ábrándokat a támogatottban, és személyes viszonyait nem szakítja meg.

A kapcsolat végét mindig valamiféle értékelés, visszacsatolás jelenti. Támogató és támogatott együtt megnézi, mit tanultak közös ügyükből, közös munkájukból, mit lehet abból továbbvinni. Mindez akkor is nagyon fontos, ha nem zárult felhőtlenül az együttműködés: a kapcsolat lezárásánál mindenről lehet őszintén beszélni, és mindkét fél számára több mint érdekes megérteni, mi is történt pontosan. Vagy, hogy ki mivel magyarázza a történeteket.

A társadalmi beavatkozások hatásai nem mind bontakoznak ki a pénzügyi támogatás befejeztével, ezért a támogatónak számos okból szüksége lehet arra, hogy támogatása lezárulta után is őszinte kapcsolatot találjon korábbi támogatottjához. Minden bizonnyal ennek a sikere is nagymértékben múlik a kísérőn.

A KözösALAPON program kísérői (balról-jobbra) Bardócz Iván, Kovács Edit, Scsaurszki Tamás, Komáromi Mátyás, Benedek Gabriella

Bardócz Iván újságíró, a Reményhal zenekar basszusgitárosa. A gazdasági újságírás mellett számos cikket jegyez a közösségi alapítványok világából. Az elmúlt öt évben közvetlen közlelől tapasztalta, illetve figyelte meg azt a folyamatot, miként tud egy szervezőcsoport helyi támogatásosztó alapítvánnyá válni és ehhez hogyan tud egy pénzügyi és szakmai támogató szervezet hozzájárulni. Kultúraformálónak tartja ezt a munkát, aminek mindenféle aspektusát igyekszik megérteni és közzétenni. Lehetőleg érthetően és röviden. E cikk szerkesztésekor is ez az elv vezette.

Benedek Gabriella és Kovács Edit társadalomfejlesztő szakemberek, a közösségi alapítványok hazai indulása óta alakítói, fejlesztői a kísérői szerepnek, melyet több csoport mellett gyakorolnak aktuálisan is. Húsz éve működnek civil szervezetekben, mint aktivista, önkéntes, munkatárs, egyesületi tag, kurátor. Gabi bő évtizede szervezeti változások végigkísérésében és értékelésében dolgozik együtt közösségekkel és civil szervezetekkel a legkülönbözőbb felállásban: mint tanácsadó, kutató, tréner, mediátor, szervezetfejlesztő szakember vagy mint kísérő.

Edit közösségfejlesztőként számos főként vidéki kisközösséggel dolgozott változással kapcsolatos terveik megvalósításán. Tanára a több civil képző intézménynek, valamint a közösségi és civil tanulmányok mesterszaknak az ELTE-n.

VERSENGÉS vagy/és EGYÜTTMŰKÖDÉS - Amikor a versengés nem szétveri, hanem megerősíti a kohéziót

Szerző: Sain Mátyás, Péterfi Ferenc

Mit üzen a rádió?

Fülöp Mártával beszélgett a *Civil Rádió Demokrácia MOST!* című műsorában Péterfi Ferenc és Sain Mátyás [\[1\]](#)

Péterfi Ferenc (PF): Mai vendégünk Fülöp Márta egyetemi tanár, pszichológus, szociálpszichológus és számtalan szakmai testületnek vezetője, tagja.

Valójában arra gondoltunk, hogy ma a társadalom működésének egy nagyon fontos kérdéséről szóljon a beszélgetésünk, ez pedig a versengés és az együttműködés ügye. Azért is hívtuk Mártát erre, mert ő ezt a kérdést hosszú ideig kutatta. Ez ügyben tehát, ha valakihez érdemes fordulni, az te vagy.

Hadd kezdjem azzal a kérdéssel a beszélgetést, miért kell, hogy feltétlenül különbség legyen a versengés és az együttműködés között? Ezek kultúrákhoz kötődő sajátosságok, hogy valahol ez milyen intenzív, vagy milyen belátással zajlik? Vagy pedig ezt a hétköznapi élet, a történelem alakította? Tehát hogy alakult ki ez a kettősség?

Fülöp Márta (FM): Tulajdonképpen az együttműködés és a versengés az emberi kapcsolatoknak az alapformái. Nyilván mondhatjuk azt, hogy ezek teljes mértékben társadalmi termékek, de ez nem lenne igaz, mert valójában evolúciós fogalmakról is beszélünk. Tehát az állatvilágban is van együttműködés és van versengés is. Mindkettő jelen van, és mindkettő rendkívüli fontossággal van jelen, és rendkívüli intenzitással van jelen. Amikor pszichológusok és szociálpszichológusok kezdtek el közelíteni ehhez a kérdéshez, akkor ők hosszú ideig hajlamosak voltak ezt a kettőt szembeállítani. Az együttműködést én úgy neveztem el, hogy ez egy szépség-szörnyeteg paradigma, tehát az emberek közötti együttműködés egy ilyen nagyon pozitív, kicsit idealizált konnotációt vagy jelentést kapott, a versengés pedig egy meglehetősen negatívát. Az lett a szörnyeteg.

Sain Mátyás (SM): Ha a kapitalizmus eszméjére gondolunk, ott levezették, hogy a versengésből hogyan lesz majd jólét.

FM: Abszolút. A közgazdasági elméletek, a kapitalista közgazdasági elméletek egyértelműen azt mondják, hogy a versengésre szükség van, és a versengés jobb termékeket hoz létre, szabályozza az árakat, lehetetlenné teszi, hogy monopolhelyzet alakuljon ki. Tehát nagyon sok pozitívumot kapcsolnak a közgazdászok hozzá. De a mindennapi életben hajlamosak sok társadalomban sok-sok negatívumot kapcsolni a versengéshez, ami persze igaz is. Az emberi kapcsolatok vagy csoportok közötti versengésről felhozott legszélsőségesebb versengés példája a háború. Ezekben tényleg nagyon sok destruktív elem van. A probléma vagy a kérdés az, hogy csak ilyen versengés van-e, illetve, hogy hogyan lehet olyan versengésről is beszélni, ami jól összeegyeztethető az együttműködéssel is.

Valójában engem kutatóként ez az, ami nagyon érdekelt, hogy a versengést – ami véleményem és sok tudós szerint egy evolúciós jelenség, tehát nem tudjuk kiiktatni az emberi kapcsolatokból – hogyan lehet úgy „szelídíteni”, úgy formálni, úgy alakítani, hogy annak a pozitívumai érvényesüljenek, és lehetőség szerint kontroll alá kerüljenek, vagy szabályozódjanak a negatív aspektusai, amelyek valóban nagyon sok rosszat jelentenek.

PF: Érdekes tehát megpróbálnunk így a beszélgetés kezdetén összefoglalni, hogy a versengésnek milyen előnyei, hátrányai lehetnek optimális esetben. A versengés miért lett ilyen fekete bárány?

FM: A versengés azért lett fekete bárány, mert alapvetően azok, akik a versengést negatívnak tartják, úgy vélik, hogy a riválisok között egy ellenséges kapcsolat van, és ez az ellenséges kapcsolat azt eredményezi, hogy nincs nyílt kommunikáció, hogy agresszív elem, agresszió kerülhet bele a kapcsolatba, manipuláció kerülhet bele a kapcsolatba, információ-visszatartás van, ami a nyílt kommunikáció hiányával is összefügg. Tulajdonképpen nincs semmilyen olyan megosztás, amely lehetővé tenné, hogy a felek, amikor valamin – például egy problémán – dolgoznak, akkor támaszkodjanak egymás tudására. Tehát mindenkinek előlről kell kezdenie, vagy mindenkinek saját magának kell haladnia, és az adott esetben a hatékonyságot csökkenti. Ugyanakkor viszont, ha azt kérdezed, hogy milyen előnyei, vagy mik azok a pozitívumok, amik a versengéshez kapcsolódhatnak, akkor felfoghatjuk a riválisokat nem csak ellenségként, hanem partnerként is. Az első kérdésed a kulturális különbségekre is vonatkozott. Én sokat

kutattam Japánban. Ott nagyon erősen jelen van az a koncepció, hogy *a rivális egy olyan partner, akinek a segítségével én fejlődök, és aki az én segítségével fejlődik*. Vagyis egymást motiváljuk, egymást inspiráljuk, arra készítjük egymást, hogy kitartóan haladjunk egy cél felé, hogy ne adjuk fel, hogy extra teljesítményekre legyünk képesek, hogy kreatív gondolataink támadjanak, amelyek még jobbak, mint a másiké. Ez egy *kölcsönös motiváció*. Ehhez nem kell feltétlenül, hogy baráti kapcsolat legyen, de ahhoz, hogy ne alakítsa át egymást pusztítóvá – mint amilyen az első variáció volt, amiről beszéltem -, ahhoz az kell, hogy szabálytartó legyen. A felek tényleg a feladatra koncentrálnak, hogy magukból mindent kihozzanak, és ne azon dolgozzanak, hogy a másikat tegyék tönkre.

SM: Ha jól értem, az európai kultúrában például a sportélet ilyennek tekinthető. Ott szó szerint versengés zajlik, de illik tisztelni az ellenfelet, a másik csapatban játszó kollégákat.

FM: A sport valóban egy verseny, ami azt jelenti, hogy intézményesített versengés, tehát kidolgozott szabályai vannak, meghatározott kritériumai, hogy mi mentén dől el az, hogy ki lesz győztes, vagy egyáltalán hogy kerülnek rangsorba az emberek a teljesítményük alapján. Általában van egy testület, vagy valamiféle sztenderd, ami alapján eldőlnek ezek. A sport ilyen értelemben azért kicsit más, mintha versengés alakulna ki nem intézményesített formában, hanem például az erőforrásokért két csoport vagy két személy között. De a sportban valóban a szabályok, a világos kritériumok miatt – amely világos kritériumokat mindenki ismer, aki a versenyben benne van – azt remélhetjük, hogy ezeket valóban igazságosan érvényesítik is. Akkor tényleg erre a fajta versengésre szocializál, tehát a legpozitívabb értelmű versengésre, amiben a rosszabb el tudja ismerni a jobbat, mert világos kritériumok mentén lett jobb például.

PF: Van-e valami sajátos oka annak, hogy ennyire kiemelted, hogy Japánban mennyire tisztelik egymást a riválisok, hogy a japán kultúrában mintha másmilyen lenne ez, ahhoz képest amihez mi itthon, illetve ebben a régióban hozzászoktunk?

FM: Azt azért hangsúlyoznám, hogy az a fajta versengésmintázat, amiről Japán kapcsán beszéltem, természetesen nem csak Japánban létezik. Létezik ilyen Európában, létezik ilyen Magyarországon is. Elképzelhető, hogy bármelyikünknek volt az életében ilyen típusú versengő kapcsolata, tehát nem kell hozzá japánnak lenni. A kérdés az, hogy ez milyen arányban van jelen, vagy mi az, ami normatív, vagy amikor megkérdezzük egy japánt, vagy megkérdezzük egy magyart, hogy mit gondolsz a versengésről általában.

Tehát ha egy nagyon nyitott kérdést teszünk fel, akkor sokkal nagyobb valószínűséggel fog a japán egy ilyen egymást fejlesztő típusú választ adni, és ez is történt az én kutatásomban. És sokkal nagyobb valószínűséggel mondja azt egy magyar válaszadó, hogy átgázolnak egymáson a riválisok, vagy letapossák egymást, vagy az egy durva, agresszív folyamat. Nagyobb valószínűséggel jön ez. Ez nem azt jelenti, hogy a japánoknál nincs ilyen, amit most elmondtam a magyar válaszadók egy része kapcsán, vagy hogy a magyar válaszadóknál ne lenne japán típusú válasz. Tulajdonképpen a kultúra és a társadalomnak a mindennapi életben való működése az, ami meghatározza, hogy melyik lesz az, ahogy reprezentáljuk ezt a jelenséget.

SM: Az az érdekes ebben, hogy az ember azt gondolná Japánról, vagy általában azt szoktuk gondolni Japánról, hogy ott nagyon együttműködőek az emberek, ott az individualizmus sokkal alacsonyabb szintű, és a társadalom szövetébe való beilleszkedés, az együttműködés egy nagyon fontos alapérték. Lehet, hogy akkor a kettő egyszerre van jelen, és ez ad egy ilyen érdekes dinamikát a dolognak?

FM: Abszolút, és tulajdonképpen ezzel folytattam volna, hogy miért így van Japánban. Tulajdonképpen ez a fajta koncepció nagyon jól összeegyeztethető az együttműködéssel, mert valójában itt a partnerek együttműködnek a versengés során egymás fejlesztésében, és nem lépnek ki ebből az együttműködésből. Tehát amikor én Japánba mentem kutatni, nekem tulajdonképpen ez volt a nagyon komoly kérdésem, hogy tudtam pontosan azt, amit elmondtál, miszerint egy nagyon együttműködő társadalom, egy erősen kollektivistá társadalom, de ugyanakkor, ezzel párhuzamosan egy nagyon versengő társadalom is. Arra voltam kíváncsi, hogy hogyan lehet nagyon erős versengést nagyon erős együttműködéssel összeegyeztetni. Milyen versengés az, ami összeegyeztethető a nagyon erős együttműködéssel? Tulajdonképpen ez az, amit véltem megtalálni, hogy ezt a fajta koncepciót lehetővé teszi. A riválisom az ellenségem koncepció felfogása a riválisnak ezt nem teszi lehetővé. Az ellenséggel az ember – ha csak olyan helyzet nem adódik, amikor az érdekek úgy alakulnak – nem működik együtt, épp ellenkezőleg. Tehát abban a fajta versengésben nagyon kicsi az együttműködési elem. Ebben a fajta versengésben viszont, amit a japánoknál láttam jellemzőnek és Kelet-Ázsiában sok tekintetben, összeegyeztethető.

SM: Ezt receptként be lehet hozni a mi kultúránkba? Milyen sansza van, hogy ezeket a tapasztalatokat a hétköznapi életünkben hasznosítsuk, beemeljük? Akár ha egy

cégvezetőnek megtetszik ez a beszélgetés, és azt mondja, én azt szeretném, ha az én cégnél ez a japán modell működne. Be lehet ezt vezetni? Vannak erre trénerok, vagy gyakorlatok?

FM: Őszintén szólva, amikor én elmentem Japánba kutatni, és elmondtam, hogy az együttműködés és a versengés összeegyeztethetőségének a lehetőségét keresem, akkor az én határozott célom az volt, hogy én úgy éreztem, Magyarországon az engem körülvevő versengésből sok esetben hiányzik ez az együttműködési elem, és majd én ezt megtanulom Japánban, hogy ezt hogyan csinálják. És hazajöve ezzel segítem az itthoni folyamatokat – hogy megértettem valamit, és azt átadhatom.

Azért ez nem ilyen egyszerű. Azért nem ilyen egyszerű, mert minden pszichés jelenség, az emberi kapcsolatoknak a működésmódjai, nagyon erősen kulturális konstrukciók is, és kulturálisan, történelmileg meghatározottak. Persze, vannak esetek, amikor mondhatjuk, hogy egy kultúra nagyon rapid módon változik. Például Kemal Atatürk Törökországban egyik nappal a másikra azt mondta, hogy most már nem lehet kendőben járni stb., és hirtelen megváltozott a komplett öltözködésmódja az embereknek. De valójában a mögötte lévő kultúra vagy gondolkodásmód nem változott. Külsőségeket könnyebb megváltoztatni, a mögötte lévő gondolkodásmódot sokkal nehezebb megváltoztatni. Tulajdonképpen mi úgy tanuljuk ezeket a konstrukciókat, hogy egymásnak adjuk át, vagy egymásnak kommunikáljuk. Amikor én megkérdem nyílt kérdésben, hogy mit gondolsz a versengésről, és sokkal inkább egy negatív kép jön, azt kommunikáljuk egymásnak, azt tanítjuk egymásnak, az válik normatívvá. Persze, ez így megy, ez így történik. Az effajta mindennapi megerősítés ellenében nagyon nehéz tudományosan fellépni. Én nagyon sok előadást tartok pedagógusoknak például. Kérdezted a vállalatvezetőket. Szoktam vállalatoknak is előadást tartani. Mindenki nagyon szépen meghallgatja, sok esetben rácsodálkoznak, mert egy kicsit másfajta, pont azért, mert eltér a koncepció, vagy más oldalról is megvilágítja a versengés és együttműködés egymáshoz való viszonyát. Ezért figyelnek az emberek, és érdekli őket. De hogy ez a mindennapi élet rutinjaiba mennyire tud változtatni és változni, azzal kapcsolatban sajnos azt kell mondjam, hogy nem mernék nagyon optimistán nyilatkozni.

SM: Japánban, az általános iskolában máshogy zajlanak ezek a dinamikák? Mert az emberben felmerül a kérdés, hogy az iskolarendszerrel lehetne-e segíteni, hiszen az egy nagyon meghatározó élménye az ember társas viselkedésének. Tehát általános iskolában

kellene vajon ezt elkezdni? Látszanak nyilvánvaló különbségek a magyar és a japán iskolarendszerben?

FM: Abszolút vannak különbségek. Tulajdonképpen én ezt is kutattam. Kérdeztem középiskolásokat is és egyetemistákat is. De vissza is emlékeztettem őket például arra, hogy általános iskolában hogyan volt a versengés. Ugyanezt megtettem Magyarországon is. Mindkét iskolában sok a versengés, Japánban és Magyarországon is. Az alsó tagozatban Magyarországon például sokkal több a szervezett iskolai verseny, mint Japánban. Japánban alsó tagozatos szinten kevés ilyet szerveznek. De nagyon erősen jellemző a diákokra ez a fajta általam elmondott koncepció, például, hogy nagyon erősen versengünk. Nagyon sokféle klubtevékenység van az iskolában. Ezek különböző, mi úgy neveznénk, hogy különórák, de az iskola biztosítja ezeket délután. Nagyon sokat versengünk a klubban, ez nagyon élvezetes, ez megerősíti a közösséget. A japán gyerek úgy érzi és úgy éli meg – ezt a tanárok nagyon erősítik is –, hogy *az, hogy ők egymással versengenek, nem szétviszi a közösséget, nem lehetetlenné teszi a kohéziót a csoporton belül, hanem megerősíti*. A középiskolások használják szó szerint ezt a szót, hogy megerősíti a kohéziót. Ez nagyon érdekes. Nálunk sokkal hamarabb jön az a gondolat, hogy a versengés szétviszi a kapcsolatokat, és konfliktust teremt.

SM: Kialakul az ügyesek csoportja, a bénák csoportja.

FM: Például a sportban jobban megtanítják legalábbis viselkedés szinten azt, hogy a győztes oda tudjon fordulni a veszteshez, és tudjon neki gratulálni.

PF: De ott nagyon világosak a szabályok, amelyeket az első pillanatba elfogad, aki beelép ebbe, nem kényszerből, hanem önként megy bele.

FM: Mert világosan közvetíti, hogy ha te ide belépsz, itt ezek a normatív dolgok, mert részben intézményesített, részben nagyon erős hagyományai vannak ilyen értelemben. A mindennapi élet versengéseiben nincsenek ezek az intézményesített formák, és ezért mindenki csinálja, ahogy szocializálódott rá, és nagyon nehéz szankcionálni is, mert egy baráti kapcsolatban nem szoktuk lefektetni a szabályokat, mindenki csak gondolja, hogy egyetértünk valahol a tudatunkban, hogy ezt azért mégsem teheted meg velem, ha a barátom vagy. De van olyan, hogy a barát mégis megtesz valamit, és azt mondjuk, hogy 'hogyan tehetél ilyet, hiszen te a barátom vagy!' 'Miért, ez semmi' - jön a válasz, és kiderül, hogy másképp értelmezik, hogy mik a szabályok a baráti kapcsolaton belül, amiket az

egyik a másikkal megtehet.

Nagyon nehéz, ha implicitek a szabályok, nem pedig explicitek – ekkor ugyanis a szabályok értelmezés kérdéseivé válnak, és nagyon nehéz szankcionálni, hogy ezt nem csinálhatod már meg.

PF: Talán a kultúra segíthetne a nem nagyon szabályozott versengésben is, úgy, hogy a kultúra eleve korlátoz bizonyos dolgokat. Ha már a korlátozás szót mondtam, akkor egyrészt az jutott eszembe, hogy az önkorlátozás, az alárendelődésnek a tudása, tapasztalása és gyakorlata szerintem nagyon hiányzik ebből a világból. Az alárendelődés nem a féktelen lojalitást jelenti, hanem azt, hogy egy kicsit vissza tudok venni magamból. Pláne abban a világban, amelyik egyre inkább szűkül – mint ahogy az egész Föld, egyre, és egyre fontosabb az egymásra utalódásunk, az egymástól való kölcsönös függés, amit a pszichológia is külön fogalommal jelez. Ennek a hiánya talán mondhatnám, hogy a katasztrófák körüli alap-oknak tekinthető.

FM: Annak a nem felismerése, hogy ha úgy versengünk, hogy nem vesszük tekintetbe a másikat, akkor az valóban katasztrófális, mert ott mindenki csak a saját érdekeit nézi, és csak a saját erőforrás-teremtését korlátlanul. Ez azt jelenti, hogy más csoportok adott esetben lemaradnak, kimaradnak, elpusztulnak, vagy nagyon komolyan fellázadnak. Tehát a kölcsönös függés felismerése – és ez visszatérés a japán kollektívizmushoz is, amelyben ők valóban a kölcsönös függésben szocializálódnak. De például a kínai karakter is: úgy ábrázolja az embert, hogy van egy vonal, amelyik kb. 45 fokos szögben áll, hosszabb, és alatta megtámasztja ezt egy rövidebb vonal, hogy ne dőljön el. Ez azt jelképezi, hogy egyik ember a másik nélkül eldől. Tehát alapvetően úgy szocializálódnak, hogy persze, akarhatsz jobb lenni, vagy akarhatsz többet, de ott a másik is. Hogy tekintetbe kell venni a másikat is ebben a folyamatban. Azt gondolom, hogy ha ez így történik, és erre szocializálódnánk – nem csak magyarként, nem csak japánként, hanem globálisan bizonyos értelemben, világpolgárként, vagy globális polgárként –, akkor ez azért több esélyt adna. Mert egymásra vagyunk utalva valóban.

Egyébként nagyon érdekes, most itt a koronavírus kapcsán egy nemzetközi kutatásba kapcsolódva, az én érdeklődésemet, az együttműködés-versengés kérdését is beletettük a kérdőívbe, és több mint 4 ezer válaszadónk volt. Ez egy egészen friss magyar vizsgálat. Azt kérdeztem, hogyan látják, ők a koronavírus járvány kapcsán együttműködőbbek lesznek-e, és másokkal együttműködőbbek lesznek-e a nemzetek? Egész pontosan: változik-e az együttműködéshez való viszonyuk? És ugyanezt a kérdést tettem fel a

versengéssel kapcsolatban is, nem egymással szembe állítva, hanem külön kérdésként. Nagyon érdekes: mind a kettőt erősödni gondolják. Tehát, hogy együttműködőbbek is lesznek az emberek és a nemzetek, és versengőbbek is lesznek az emberek és a nemzetek. Tehát nem azt mondják, hogy együttműködőbbek lesznek a másik rovására, hanem, hogy mind a kettő erősödik.

PF: Amit mondasz, azt jelenti, hogy óriási felelősség – a versengésnek ez a rossz híre –, és hogy ebben nagyon sok társadalmi tennivaló lenne. Ha nem iktatható ki és nem változtatható meg, sőt, valójában előre vihet, akkor ez a pillanatnyi közvélekedés nagyon rossz állapotban van, hogy ha ezt a versengési mintát ismeri. Tehát valami nagyon erőteljes változásban kellene közreműködnünk vagy kezdeményezni.

FM: Én nagyon erősen próbálok ezen dolgozni, ugyanis, ha ezt a nagyon negatív képet hordozzuk magunkban, hordozzák az emberek magukban a versengésről, akkor arra egy érthető és teljesen elfogadható válasz az, hogy ezt ki kell iktatni. És akkor elindul egy olyan folyamat, hogy kiiktatni, de nem lehet, mert a versengést nem lehet kiiktatni.

PF: De hát akkor egy erőforrást iktatunk ki.

FM: Így van. Nem kiiktatni kell, hanem átalakítani. A versengésnek azokat a szabályait, folyamatait, működésmódjait kell megváltoztatni konstruktív irányba, hogy azok ne egymást pusztító versengéssé alakuljanak, hanem egy olyan versengéssé, amiben a rivális is ott marad, ahogy ezt mondtam. Tehát a rivális is talpon tud maradni. Mert talpon kell maradni.

SM: Ebben a témába, amiről beszélünk, nagyon nehéz nem behozni a politikai kultúra kérdését, mert szinte minden, amit mondunk, az olyan nagyon telibe talál a politikai kultúra kérdésében. Szeretjük, hogy demokráciában élünk, de nem gondoljuk azt, hogy jól működik ez a demokrácia. Talán pont a legnagyobb baja, hogy a verseny nagyon erősen dominálja ezt az egész színteret, tehát nagyon a másik fél elpusztítása, ez a rossz fajta verseny uralkodott el a politikai kultúrában, miközben a társadalom ügyeit nyilvánvalóan együttműködéssel lehetne előrébb vinni, jobbra tenni.

PF: Ehhez először el kellene ismerni mindenféle politikai erőnek és hatalmi viszonyak, hogy együttműködéssel tud ez csak megvalósulni, nem pedig az én kiválóságommal.

SM: Hogyan látod ezt a dolgot? Vagy esetleg Japánból van-e tapasztalatod erre a területre?

FM: Ez egy nagyon nehéz kérdés. Mert a demokrácia – ezt én nagyon üdvözöltem mindig – tulajdonképpen a versenynek egy formája. Hiszen mit is jelent a demokrácia? Azt jelenti, hogy mindenki kifejtheti a nézeteit, mindenki érvelhet a nézetei mellett, társakat kereshet. És aztán nézzük meg, hogy melyik nézet az, amelyet a többség preferál, és amelyet előnyben részesít, és amire azt mondja, hogy igen, én e szerint akarok élni. Ez tulajdonképpen egyfelől egy jó modell. Persze, ez azt is jelenti, hogy lesznek olyanok, akik ebben a döntési folyamatban azon az oldalon vannak, akik nem értenek egyet azzal, amivel a többség egyetért. Mi történik velük? Hogyan kezeljük őket? Ebben az esetben megtörténhet az, hogy a többség nézeteit nevezzük úgy, hogy győznek. De mit csinál a vesztes? Mi a feladata a vesztesnek?

PF: Illetve mit csinál a győztes a vesztesrel, az egy másik kérdés.

FM: Így van. Tulajdonképpen itt arról van szó, hogy amennyiben a győztes és a vesztes azt tudja érezni, hogy ők mindketten valójában egy közösségért felelősek, akkor a vesztes ellensúly tud lenni, tükröt tarthat, és folyamatosan mondhatja, hogy mire lehetne, kellene odafigyelni. Mert a győztesek nagyon gyakran nem érdekeltek abban, hogy meglássák azokat a gyengeségeket adott esetben az ő működésükben, amelyek javíthatóak lennének. Tehát a demokráciában az nagyon fontos lenne, hogy a győztes merjen és tudjon és bízzon abban, hogy támaszkodhat a vesztesre, mint egy segítségre abban, hogy ha ő van döntési pozícióban, akkor ő ezt jobban tudja csinálni. Nagyon fontos lenne, hogy a győztes erre nyitott legyen. Ez így tud jól működni. Ha azonban a demokráciát úgy értelmezik, hogy 'igen, a többség ránk szavazott, a kisebbségre pedig kevesebben, akkor mi mostantól kezdve ellenségek vagyunk, és ellenséges versengést folytatunk', akkor tehát ez két ellenséges csoporttá alakul.... Az előző bizonyos értelemben a konstruktív versengés. Aki vesztes csoport, az megmutatja a hiányosságokat.

Persze, a demokrácia mellett mondhatjuk azt, hogy vannak csoportok, amelyek konszenzus alapján működnek. Tehát nem úgy működnek, hogy ki az, aki több szavazatot kapott, hanem olyan társadalmi diskurzusokat folytatnak, amiben a játékosok – tehát a különböző szempontokat képviselő csoportok – hallatják hangjukat, és van egy olyan társadalmi diskurzus, aminek a végén egy konszenzus alakul ki.

PF: Itt a kölcsönös egymásra utaltság az ő érdekük. Az a nagyon fontos ebben, és ami talán a legnagyobb nehézség is, hogy vagy a győztes vagy bármelyik fél elszakítja magától a másikat. A diplomáciai életben is úgy tartják, hogy mindent szabad az ellentétes dolgok

közül, de nem szabad megszakítani a kommunikációt. Tehát itt a megszakítás felhatalmaz arra, hogy ha megszakítottam, akkor már én vagyok mindenek fölött. Kicsit az elvi általános oldalról ezt a versengés és együttműködés kérdést a hétköznapi életbe hoztuk. A mi profilunk inkább a civil társadalom, helyi közösségek működése, ahol ugyanezek a mintakövetések vagy ezeknek a mintáknak a hiánya akadályozza egy csomó esetben azt, hogy létrejöjjenek ezek a koalíciók vagy együttműködésük. Tehát nagyon kínálkozna, hogy a politikát próbáljuk meg idehozni, mert a politika bizonyos tekintetben elveszítette a fejét, vagy elveszítette a szabályrendszerét.

FM: Az a helyzet, hogy beszélhetünk arról, hogy mit jelent az, hogy kohézív társadalom. A kohézív társadalom azt jelenti, hogy abban a társadalomban a különböző csoportok nincsenek elszakadva egymástól, hanem tudják, hogy ők egymáshoz kapcsolódnak, tudják, hogy van mit adniuk egymásnak, és van mit kapniuk egymástól, hogy a szerencsésebb helyzetben lévő csoport tudhat adni, és a rosszabb helyzetben lévő csoportnál is meg lehet keresni, mi az, amivel ő hozzá tud járulni ahhoz, hogy jobban tudjanak fejlődni. Ezek nagyon szép dolgok. De amikor komoly érdekellentétekről van szó, vagy olyan értékrendszerbeli különbségekről – mondjuk a másikkal egy olyan értékrendje van, amit én semmiképp se akarok támogatni, pedig egy társadalomban élek vele, egy közösséget képezünk, legalábbis mint állampolgárok, de én semmiképp se akarok egy ilyen értéket támogatni –, akkor ez egy nehéz helyzet.

PF: De meg lehet tenni, hogy tudomásul veszem. Nem azonosulok vele, de tudomásul veszem, mivel ő is az élet része. Itt ezek a finomságok, amelyek a szabályok hiányában jól csúszthatók. Ezek hiányoznak, hogy az erősebb felel a gyengébbért. Ez közhely, félve mondja ki az ember, hogy felelőssége van a másikért.

FM: A szabályozott verseny egy alapvető feltétele annak, hogy kohézió lehessen a versengő csoportok között is. Az, hogy bizonyos szabályokat betartunk, hogy van egyfajta tisztelete mindkét félnek, legalábbis tiszteletben tartása a másik fél nézeteinek, ha nem is elfogadása, vagy támogatása, ha nem is azonosul vele. Ezek mind-mind – úgy is fogalmazhatnánk – civilizációs dolgok és szocializációs kérdések. Hogy hogyan szocializálódunk arra, hogy kommunikációban tudjunk maradni, és oda tudjunk figyelni a másik emberre, aki egy másik perspektívából néz rá a dolgokra. Hogy nyitottak maradjunk arra, hogy mit tud nekünk mondani, s hogy abban mégis lehet-e valami, amiben közös pontot tudunk találni. Amikor például konfliktusban lévő emberek vagy

csoportok között mediátorok dolgoznak, akkor megpróbálják megtalálni azokat a közös pontokat, azokat az alappontokat – akár egy egészen kicsi kis valamit, ami egy közös pont. A közös pontok alapján megmutatni azt, hogy lehetnek olyan dolgok, amikben mi közösen is tudunk lépni, és akkor hatékonyabbak is vagyunk.

PF: Talán ha annak a belátása megteremtődne – amiről persze könnyű beszélni egy ilyen kis stúdióban –, hogy az előrehaladásban mindenkinek az érdeke a másik félnek a léte. Nem negligálható, nem írható teljesen le, vagy nem hagyható figyelmen kívül. A másikkal, még ha nem is értünk egy csomó dolgokban egyet, együttműködve talán több lehet a teljesítményünk, talán erősebbek vagyunk, talán körültekintőbbek vagyunk, talán szolidárisabbak vagyunk. Annak a felismerése, hogy a másik fél nem csak rivális lehet, hanem az ő bevonása is egy erőforrása lehet annak a működésnek, amire közösen szegődünk.

FM: Vagy lehet rivális, de egy meghatározott módon működő rivális. Az, hogy rivális, önmagában nem baj, ha a rivális betart bizonyos szabályokat, ha a rivális azon dolgozik, hogy ő a lehető legtöbbet tegyen meg vagy hozzon ki, és úgy legyen jobb! És nem azon dolgozik, hogy a másikat pusztítsa, és a másiktól bebizonyítsa, hogy az hogyan rossz vagy rosszabb. Ugyanis az a folyamat, amiben én róla akarom bebizonyítani, hogy ő rosszabb, azt eredményezi, hogy ő is be akarja bizonyítani, hogy én vagyok a rosszabb. Ekkor már nagyon-nagyon rosszak leszünk mindketten.

PF: Aki azt akarja bizonyítani a másiktól, az önmagában rossz, nem is kell bizonyítás hozzá.

FM: Nyilván senki se hálálja meg azt, ha a másik be akarja róla bizonyítani, hogy ő hogyan rossz. Azért nagyon nehéz a helyzet, mert ha az egyik ebben utazik, hogy bebizonyítsa, hogy a másik rossz, és a másik erre elkezd úgy lépni, hogy én viszont elismerem, hogy te miben vagy jobb – az is egy szocializációs dolog, hogy akkor az, akit megdicsérnek, miközben ő szid, az reciprokálni tudjon. Tehát azt mondja, oké, ha te ezt csinálod, ha te most mondtál valami jót, akkor én is megpróbálom. Sajnos, nagyon gyakran az a helyzet, hogy ha nincsenek erre szocializálva a felek megfelelőképpen, akkor az agresszívebb fél – akit a másik megpróbál kooperatívan kezelni – azt fogja érezni, hogy a másik gyenge, és még agresszívebb lesz, nem pedig reciprokál. Tehát ennek egy nagyon nehéz dinamikája van, és tulajdonképpen társadalmi csoportok és egyének részéről is művészet az, hogy hogyan lehet úgy alakítani ezt a viszonyt, hogy az egymás elismerésének a reciprokálása

legyen, ne pedig az, hogy az erősebb, agresszívebb fél azt érezze, hogy itt egy gyengébb félről van szó, mindent meg lehet vele csinálni.

PF: Itt a beszélgetés utolsó perceiben sok pozitív dolog is felmerült, hogy miket kellene elérni – nem konkrét gyakorlati kérdésekben –, hogy mi minden folyamat lehet az, ami ezt a nagyon erős polarizálódást csökkenti. Hadd mondjak egy nagyon leegyszerűsítő példát, egy gyakorlati példát, amivel mi találkoztunk. Egy városrészben egy területnek a közösségi tervezése folyt. Szakemberek bevonásával eljutottak valamilyen megállapodásra a lehetséges tervet illetően. Kezdték volna ezt a megállapodást meghirdetni, amikor megjelent egy másik csoport, amelyikről mások azt mondták, hogy azok ellenségek, hogy ők ebbe eddig nem szóltak bele, és már tényleg mi egy csomó megállapodásnak a végén vagyunk. Erre azt mondta annak a területi egységnek a politikai vezetője – konkrétan egy polgármester –, hogy akkor ők is mondják el, hogy mit gondolnak a tervről. Ezek az „újak” hozzátették ezeket, és a mondat, amit szeretnék idézni, amikor a polgármester azt mondta: „Meg kell köszönnünk nekik, mert jobb lett a terv az ő kiegészítésükkel.” Ez az a típusú együttműködés és kooperáció, amire gyakran tudja bizonyos hatalmi szereplő azt mondani, hogy gyenge, holott talán ehhez kell a legnagyobb erő.

FM: Igen. Ezzel teljesen egyetértek. De nagyon fontos, hogy ő ezt meg tudta tenni.

PF: Lezárásként – bár tudom, hogy ez egy teljesen külön téma, amiről esetleg majd külön is beszélünk egyszer –, látom, hogy te exponálódtál, vezetője lettél egy olyan szervezetnek, amelyik a fiatalok állampolgári nevelésével, identitás-keresésével foglalkozik. Ez nem magyar, hanem egy nemzetközi szervezet. Hogy látod: létezik olyan gyakorlat, gyakorlás, vagy erősen jelen van a nemzetközi gyakorlatban, hogy a fiatal korosztály már viszonylag korai életkorban ilyen mintákat találjon, és ilyen dolgokkal foglalkozzon? Ez egy lehetséges út? Látszanak fények ennek az alagútnak a végén?

FM: Ez egy európai szervezet, sok-sok európai ország vesz részt benne. Én tulajdonképpen sok éve dolgozom ebben a szervezetben, tehát van áttekintésem arra vonatkozóan, hogy Európa különböző országaiban az állampolgári nevelés hogy néz ki. Az a helyzet, hogy nagyon különbözőek az országok. Tehát van olyan ország, ahol nagyon korán szocializálnak, ahol különálló iskolai tantárgy az állampolgári nevelés. Hogy aztán azon belül pontosan mi a tartalma ennek a tantárgynak – tehát hogy mennyire lexikális tudást közvetít, pl. hogyan működik a parlament, vagy pedig állampolgári viselkedést,

magatartást, gondolkodásmódot, demokráciára nevelést, aktív állampolgárságra nevelést, közösségi tudatot tartalmaz, ezekre nevel – ez is nagyon különböző. A palettán tehát minden van. Magyarországon nem különálló tantárgy az állampolgári nevelés. Természetesen vannak ilyen tanórák például a történelem tantárgy keretében. De a gyakorlat az, hogy a tanárok nagyon kevésbé foglalkoznak ezekkel a témákkal, részben azért, mert nálunk az alakult ki a történelmi múlt miatt is, hogy a tanárok ne hozzanak be politikai témákat, mert ezzel *indoktrinálják* a diákokat, és nincsenek arra szocializálva, hogy hogyan lehet úgy például ellentmondásos társadalmi kérdésekről gondolkodtatni, kritikailag gondolkodtatni fiatalokat, hogy közben ők a saját politikai meggyőződésüket adott esetben ne kényszerítsék rá a fiatalokra. Tehát ez egy olyan dolog, amit tanítani kéne, és ezt nem tanítják az egyetemen, például a történelemtanároknak sem, akik aztán kellene, hogy tanítsanak ilyen állampolgári ismereteket. Így inkább történelmet tanítanak, és ezek kimaradnak az oktatási anyagból.

PF: Köszönöm. A Demokrácia MOST! mai műsorának a vendége Fülöp Márta pszichológus, szociálpszichológus volt. Alapvetően az együttműködés és versengés képletéről, folyamatairól, társadalmi jelenségeiről beszélgettünk, s persze, sok minden másról is.

[1] Az alábbi szöveg egy rádiós beszélgetés leirata, sok helyen az élő beszéd spontaneitását és áramlását követi – ezért nyelvileg esetenként kicsit pongyolább

A kunbáonyi közösségi öngyógyító kert és a permakultúra

Szerző: Mészáros Zsuzsa et al.

A kunbáonyi kertbe sok látogató érkezett és érkezik ma is, közülük sokan kérték, hogy meséljük el a tapasztalatainkat. Arról a keressgélő útról írunk, amelyet bejártunk és most megosztunk a Parola olvasóival. Hogyan alakult ki a kert a Civil Kollégium mögött, milyen állomásokon ment át története során, mi lehet a közös a permakultúrában és a közösségben?

Szerzők: Farkas Bernadett – Farkas Krisztina – Fetykó Kinga – Mészáros Zsuzsa – Zabó Katalin

2012-ben, amikor a szövetkezetünk átvette a Civil Kollégium üzemeltetését Kunbáonyban, tapogatózó lépéseket tettünk, mit is kell csinálnunk egy épület üzemeltetése esetén. Tapasztalatunk volt már közösségi tér, családi napközi, kisközösségi rádió, felnőttképzési programok működtetésében, de mindezek részben támogatottak voltak, így részben kellett a fenntartásukhoz szükséges anyagi javakat előállítani. Előszelei voltak egy közösségi vállalkozásnak. Amikor azonban a függetlenség és szabadság szele megcsapott bennünket a szövetkezet alapításával, ránk nehezedett a felelősség is. Felelősek vagyunk a vállalt feladat ellátásáért, egymásért és önmagunkért. Egy valódi közösségi vállalkozáshoz a közösség meglétét a korábban együtt töltött 10 év garantálta. A vállalkozáshoz azonban kevésbé értettünk. Tagjaink közül néhányan önálló gazdaságot működtettek családi alapon, de az mégiscsak más, mint amikor különböző embereket, velük családokat kell összehangolni a közös cél, a jövedelemtermelés érdekében.

Volt néhány alapvetés, amelyet már az elején – értékrendünk alapjain – le tudtunk fektetni. Ilyenek: hosszútávon gondolkodunk, aki dolgozni szeretne a szövetkezetben, arányosan legyen munkája és jövedelme. Egymás segítségéről megállapodni nem kellett, ez természetes volt.

A kert születése

A Civil Kollégium épülete mellett a körülötte lévő nagy zöldfelület gondozása is fejtörést okozott, de nem tudtunk figyelmen kívül hagyni, hogy a ház mögött rendelkezésre áll egy nagy szántó terület, amelyet kertművelésre lehet használni. 2013-ban még nem volt annyira divatos közösségi kertet létrehozni, különösen nem vidéki környezetben, ahol mindenkinek van saját kertje. Nálunk ez nem pontosan így volt, nem mindenki rendelkezett a tagok közül művelt kerttel. Ennek ellenére mi nem terveztük, hogy parcellákat jelölünk ki, hanem első perctől kezdve közös művelésben gondolkodtunk. A másik alapvetésünk, hogy vegyszer nélkül, növénytársítással természetünk zöldségfélét. A termés egyrészt a Civil Kollégiumba érkező vendégeknek szeretnénk kínálni, másrészt elosztjuk egymás között, hogy mindenkinek jusson "kiegészítés" zöldségekből. Öngyógyító közösségi kertnek neveztük el a kertünket. Az eltelt 7 év évente új kísérlettel gazdagított bennünket, hol a saját ötletünk alapján, hol pedig külső segítségre támaszkodva. Hosszú lenne minden kísérletet részletezni, de az ötlettár kedvéért álljon itt néhány: Trágya alapon fólia sátrat építettünk a palánták előállításához. Az építést kalákában végeztük egyik tagunk közeli tanyáján. Kitűnően sikerült a munka, megállapítottuk, hogy jó együtt dolgozni, a terített asztalhoz közösen leülni. Nem volt ugyan tökéletes a palántanevelés, de azért eladni is tudtunk belőle. A következő évben már nem vetettük be a fóliát, jobbnak láttuk, ha egyik tagunk, aki szintén nevelt palántákat, a szövetkezet készletét is elkészíti. Ugyanebben az évben a szabadföldi termesztéshez aprólékos munkával megterveztük, mit mi mellé vessünk, melyik növény melyiket védi, vagy támogatja. Két nagy parcellában legalább 70 sor zöldséget vetettünk. Mindegyik sor, akár térden csúszva is, de kigazolva, szépen kigereblyézve. Hogy mennyire volt jó termésünk? Nem volt nehézség az elfogyasztásában. Különösen csicsókából még eladni is tudtunk. Fantasztikus gyógy- és fűszernövény kertünk cseperedett, először kicsiben, majd egyre nagyobb területen.

2015-ben egy nemzetközi tábor során, amelyet a Végeylet szervezett Kunbáonyban, új impulzusokat kaptunk, melyek megerősítettek bennünket. Nem beszélve a biokertész segítségéről, aki szakértelmével járult hozzá az öngyógyító közösségi kertünk virágzásához. Az sem volt elhanyagolható, hogy tagjaink sokféle ellátandó munkájuk mellett továbbra is gondozták a kertet, elővették elfelejtettnek hitt régi tudásukat. Mindig akadt segítség is. A kertet csöpögtető rendszer hálózta be, a sorok közét már nem gereblyéztük, hanem szalmával és más zöld növénymaradékkal fedtünk. Sok és finom, még különleges zöldségünk is termett, volt mit befőzni. Emellett kerti konyhát, komposzt toalettet, kerti zuhanyzót építettünk. Közben lapozgattunk, olvasgattunk egy permakultúráról szóló könyvet. Kishantosan is tanultunk. Mi minden történt abban az évben! Az épület nyílászáróinak kicserélésével nyertünk néhány ajtót és ablakot. Emlékszem, hol így, hol úgy próbáltuk az időjárás viszontagságaitól megvédeni a kisedett ablakokat, és milyen hűvös őszi nap volt, amikor tisztítottuk a kereteket! Aztán egy szép, napsütötte tavaszi napon, alapos tervezés után megépítettük belőlük az üvegházat. De jó, hogy ennyi hozzáértő, dolgos tagunk és családtagunk van!

A kertben hol itt, hol ott, egy-egy új támrendszer „ütötte fel a fejét”: málna sor, eperültetvény és még egy rózsakert is pompázott a KÖFE 25. születésnapja alkalmából. A mindennapokban azonban egyre nehezebb volt fenntartanunk a kertet. Olyasmit szeretnénk volna, ahol nem kell kapálni, gazolni csak ültetni, vetni és aratni. A kertészkedők álma.

A következő évek valamelyikén, ősszel egy családgondozó tanfolyam résztvevőivel újraterveztük a kertet, de már sokkal kisebbre, amekkora megművelésére futja az erőnkől. Fantasztikus, kör alakú, nyolc osztatú ágyást építettünk, középen az elmaradhatatlan, oszlopon álló biciklikerékkel, amelyre mindig szándékunkban állt valamit felfuttatni, mindeddig kevés sikerrel, de újra próbálkozunk majd. Tartottuk magunkat a vegyszermentességhez, növénytársításhoz, de a kertre fordítható időnk és erőnk egyre csökkent. Mindig meg kellett javítani valamit, ami sokszor bosszúságot okozott, de neveltünk is rajta, mert minden igyekezetünk ellenére, bármilyen jelölést is alkalmaztunk, újra meg újra elvágtuk a vízvezeték csövét. Az öntözés örökös gondot jelentett, a homokos talaj a szerveztrágyázás ellenére sem tartotta a nedvességet, nem beszélve a száraz nyarokról. De nem mondtunk le a kertről. Magaságyásokat építettünk,

azt remélve, nekünk is segít, és azoknak is vonzó, akik nem tudnak hajlongani, de a kertészkedés örömeiben részesülni szeretnének.

2019 augusztusában az agostyáni permakultúrás tábor egyetlen napja fordított a kertünk sorsán. Az Életfa permakultúra csoport vezetője és tagjai által szervezett tanfolyam résztvevői már 2020 februárjának végén nálunk építették a kertet. Ez az év újabb és újabb változásokat hozott, megváltozott a kert szerkezete, felszíne, talaja. Őszi már egy tó vize csillogott a kert sarkában.

A permakultúra szemléletmódja, értékrendje nem tér el a kunbábonyi szövetkezet közösségének értékrendjétől, ezért is tud befogadó lenni az új kezdeményezés iránt. A permakultúra a rendszerbe foglalást, a tudatosítást segíti elő, megmutatja, hol vannak hiányosságok. A kert vonatkozásában egy új funkcióval és új támogató elemekkel gazdagodtunk a permakultúra révén. A kert tanulókertré vált a Permaculture Design Certificate (PDC – Permakultúra Tervezői Tanusítvány) képzések során. Ez hozta a támogatást is, hiszen a résztvevők nagyon sok olyan feladatot elláttak, amelyet a szövetkezeti tagok nem, vagy csak nagy erőfeszítéssel tudtak volna elvégezni. A kert immár beteljesíti az eredeti tervet, amely szerint öngyógyító és közösségi.

Szükség van továbbra is az Életfa szakértelmére, azokra a rendezvényekre, amelyeket Kunbábonyban valósít meg. A szövetkezet és az Életfa kapcsolata kölcsönösségen alapul, mely példa az egyenragú partnerségre. Azon még dolgozni kell, hogy a kunbábonyi szövetkezet és az alakuló Életfa szövetkezet tagjai egymást jobban megismerjék. Az elkövetkező évek közös munkái erre alkalmat fognak adni. Most lássuk, mi, miért és hogyan történt, mi következik ezután?

PDC-s csapatok találkozója Kunbábonyban

Az Életfa Permakultúra Kunbábonyban rendezte meg az általa szervezett PDC permakultúra tervező képzés február végi és őszi gyakorlati hétvégéjét. Az alkalmak arra szolgáltak, hogy a résztvevők kipróbálhassák, amit a képzés során elméletben elsajátítottak. A kapcsolat kialakult, szerelem volt első látásra! A hely szelleme, Mészáros Zsuzsa személye és az aktív permakultúrások találkoztak. Megindult a közös munka. Februárban feltérképeztük a helyszínt, számba vettük, csoportosítottuk, valamint megfigyeltük a területet alkotó művi és természeti elemeket. Megbeszéltük, milyen

módszereket/jelöléseket érdemes alkalmazni az alaptérkép megrajzolásakor, mik a fontos, tervezést meghatározó tényezők.

Készül a térkép

Készítettünk szektor analízist, megnéztük a nap járását, a tájolást, domborzatot, széljárást, felmértük a különböző szennyezési forrásokat, zavaró tényezőket (zaj, por, vad, permetszer, stb.) A szövetkezet tagjai bemutatták a társaságnak a területet, elmondták mi az elképzelésük, hogyan gondolják a folytatást. Körvonalazódott, milyen szempontokat kell szem előtt tartani a tervezés során.

Tervezés az asztal körül

A szombati nap végére eljutottunk egy egyszerű és hatékony mintázathoz, amellyel kiaknázhattuk a terület adottságait — ez lett a torzított negyed citromhoz hasonló körcikk. A mintázat torzulása a nap járáshoz igazodik, így megnövekedik a benapozott felület.

A lelkes, és fizikai munkára éhes társaság vasárnap délelőtt kijelölte és megépítette ezt a legyezőszerű, cikkelyes, emelt szegélyű zöldséges kertet. Az ágyásokhoz szükséges alapanyagok helyi erőforrásokból származtak, a rakodás és elterítés gépi és kézi munkaerővel történt. Az ágyások mögött egy domb karéjt alakítottunk ki, amely megvédi az uralkodó szélről a növényeket. A domb felépítésével növeltük a beültethető felületet, a mikroklímát is át- vagy kialakítva ezzel. A későbbiekben takarónövényeket is vetettünk. A következő, őszi etapban először övárkokat ástunk, hogy stabilizáljuk a terület vízellátását, majd fákat és cserjéket ültettünk közéjük, ezzel is erősítve a szélfogó, valamint a homokot megkötő hatást. Az övárkok sáncát a talajt megkötő, és nitrogénkötő fűfélékkel és pillangósokkal vetettük be.

Végül hosszas tervezés és méricskélés, fóliahajtogatás (és újrashajtogatás) után megszületett a tó.

A kunbábonyi hétvégék nagyszerű alkalmat adtak arra, hogy a PDC-s csoport összekovácsolódjon, a tagok között életre szóló kapcsolatok alapozódjanak meg, és a résztvevők megtapasztalják a közös, összehangolt alkotó munka élményét.

A permakultúrák tervezés, mint a stabil közösség megteremtésének eszköze

A permakultúra három alapelve egy ilyen elvek szerint létrejött (vagy átalakulófélben lévő) közösség működésének alapfeltétele. E három alapgondolat a tevékenységek minden szintjét és mozzanatát átszövik, az *earth care* (törődés a Földdel), *people care* (törődés az emberekkel) és *fair share* (méltányos megosztás) visszatükröződik a mindennapi cselekvésben. Példa lehet erre az egymásnak támaszt nyújtó emberek közössége, a tudásmegosztás, vagy a közösen végzett kerti munka is. A közösség megtervezésekor használhatjuk a permakultúra módszerét. Ekkor metaforaként használhatjuk a terület elnevezést, amit ebben az esetben a közösség egészére, tevékenységi területére, vagy akár a közösség működésére szolgáló fizikai területre értünk. Ahogy egy permakultúra elvei szerint kialakítandó terület megtervezése során is elsőként az együttgondolkodás hozza a legkielégítőbb eredményt, emellett pedig a terület funkciója (célja) is megfogalmazódik, úgy a közösség létrejöttének is egyik első lépése a közös értékek és célok meghatározása. Ha ezek a mozzanatok kimaradnak, vagy nem kapnak kellő hangsúlyt, a közösség tagjainak szabad erőforrásai kisebb eséllyel találják meg a közös érdekeknek megfelelő táptalajt. A biológiai rendszer (ökoszisztéma) stabilitását annak diverzitása adja meg. Egy közösség esetében ez jelentheti a tagok szerteágazó tudását, sokszínű szakképzettségét, különböző területeken szerzett

tapasztalatait, ami összegezve óriási erőt jelent. Ezt a közös tudást az együtt végzett munka során, vagy az erre szánt alkalmakkor óhatatlanul, vagy éppen célzottan, kölcsönösen megosztjuk egymással, amivel a *fair share* alapelvét követjük.

A tervezés első lépései közé tartozik az orientáció és a megfigyelés. Körültekintünk, megvizsgáljuk, hogy hol is helyezkedünk el, mi vesz körül minket, milyen események játszottak közre abban, hogy most éppen itt tartunk. Megfigyeljük, mi történt eddig, és ez hogyan hat a jelen pillanatra a közösség életében. Tudatosítjuk, hogy milyen folyamatok zajlanak a kapcsolódásokban. Ennél a fázisnál nagy hangsúlyt kap az ítékezésmentesség. A második lépés a szektorok elemzése, melynek során egy adott területre beérkező energiaminőségeket vesszük sorra. Ez egy terepi tervezés esetében a víz, a szél, a napjárás, és így tovább; ezek a tényezők nem megváltoztathatók. Egy közösség tervezésekor a szektorokat jelenthetik például embercsoportok (akik testi és szellemi táplálékért érkeznek a területre), zavaró tényezők (tolvajok, vadak), a közösség céljaitól eltérő célok, környezeti tényezők, évszakok változása, szennyeződés (pl. túl sok embernek van egyfajta bizonyos fajta szaktudása) A pillanatnyilag hasznosított mennyiségnél több energia szennyeződésként jelenhet meg, amire újabb erőforrásként is tekinthetünk. A szektoranalízist követően a rendelkezésre álló erőforrások (szakértelem, anyagi források és korlátok, eszközök, stb.) következnek. Ekkor gyakorlatilag számba vesszük, hogy mivel is rendelkezünk. Egy közösség esetében jelentheti a tagok szaktudását, rendelkezésre álló területet, épületeket, kapcsolatrendszert, de akár egy raktárhelyiséget vagy működtethető konyhát is. A diverzitás ebben az esetben is értéket képvisel. A lista összeállításakor a szaktudáson kívül érdemes felsorolni a azokat a fizikai (épített) elemeket is, amelyek egyben a közösség fizikai tevékenységeinek helyszínéként is szolgálnak. Ide sorolhatjuk többek között a konyhakertet, üvegházat, szerszámokat, tavat, erdőt, étkező helyiséget, konyhát, vagy a közösségi épületet is. Minden elemnek legalább három funkciója van, és minden funkciót legkevesebb három elem támogat, ami biztosítja a stabilitást.

A zónázás a permakultúrában

A tervezési folyamat lépései között szerepel a zónák megtervezése is, amellyel világosan bemutatatható, hogy egy terület különböző részei mennyi és milyen gyakori közreműködést, mekkora figyelmet igényelnek, vagyis a fő szempont az energiahatékonyság. A zónázás tulajdonképpen az elemek optimális elrendezését szolgálja egy rendszerben. Minél közelebb vannak az elemek ahhoz a helyhez, ahol szükség van rájuk, annál több figyelmet tudunk szentelni nekik. A középponttól kiindulva öt zónát különítünk el (a 0., személyes zónával együtt hatot, de ezzel itt nem foglalkozunk). A középpontban töltjük a legtöbb időt, hozzá legközelebb helyezkednek el azok a funkciók, amiket sűrűn, akár naponta többször végzünk, míg a legtávolabbi zónába csak évente pár alkalommal jutunk el. Ezt a módszert egy közösség megtervezésekor is alkalmazhatjuk.

A zónák egy közösségre vetítve

Ha elgondolkodunk egy közösség permakultúrájának tervezésén, mint minden tervezési folyamatot, ezt is érdemes a megfigyeléssel kezdenünk – egyszóval gyűjtünk adatokat. Figyeljük meg a tagok közötti interakciókat, beszéljünk velük, ismerkedjünk meg a közösség történetével. Ha ismerjük a közösség célját, figyeljük meg, milyen mértékben adottak hozzá a feltételek. Ezután kutassunk fel jó gyakorlatokat, és elemezzük őket. Végezzük el a kívülről beérkező, megváltoztathatatlan energiák elemzését (azaz a fent részletezett szektorelemzést), ezt követően hozzájárhatunk a zónázáshoz.

A zónázás fent részletezett módszerét a permakultúra a tervezett ökoszisztémák mellett az emberi közösségekre, sőt, vállalkozásokra, szervezetekre, különféle együttműködésekre is alkalmazza. A kert/gazdaság/táj különböző szerepet betöltő elemei és fizikai helyszínei ilyenkor a középponthoz eltérő mértékben kapcsolódó csoportok modelljeivé válnak. A fókusz ilyenkor is az energiahatékonyságon van, azaz a közösség választott értékei és céljai, fennmaradása, működőképességének fenntartása hogyan valósulhat meg az idő és az energiák minél célzottabb felhasználásával.

A hangsúly itt is, mint a permakultúrában általában, az együttműködésen és a kölcsönösségen van. Képzeljük el a közösséget úgy, mint egy kertet. A kerti növények különböző hozamot adnak, különböző időkben érnek, eltérő igényekkel rendelkeznek stb. Az alaposan átgondolt növénytársításokban (az angol *guild* szó eredetileg céhet jelent) a növények különböző igényeit a többi növény elégíti ki – a gyümölcsfákhoz bizonyos virágok odavonzzák a beporzókat, mások elriasztják a kártevőiket, és olyanok is vannak, amelyek felhozzák az ásványi anyagokat a talaj mélyéről. A gyomok pedig indikátorok, információt közölnek a talaj állapotáról, jelzik, ha valamiben hiány mutatkozik. Mind a növényi, mind az emberi közösségeknek az a kulcsa, hogy a tagok kölcsönösen támogassák egymást. A hozamot jelentheti a termés, az anyagi haszon, de ugyanilyen fontosak a kapcsolatok, a barátságok, a munkával való elégedettség is.

Érdeemes arra törekedni, hogy a közösségen belüli kapcsolatok minél sokfélébbek és sokrétűbbek legyenek, hiszen mind a természetes, mind a mesterséges rendszerek stabilitását a diverzitás adja meg. Fent említettük, hogy a permakultúrák tervezés igyekszik a rendszer minden elemének legalább három funkciót adni, és arra törekszik, hogy minden funkciót legalább három elem támogasson. Így kiküszöbölhető, hogy a rendszer megbillenjen, a közösség pedig rugalmasan ellenállóvá, rezilienssé válik. Az esetlegesen bekövetkező változásokra megtorpanások, sérülések nélkül tud reagálni. Egy jól működő közösségben a diverzitást támogatja a sokféle szakértelem, a sokféle háttér, ahonnan a tagok érkeznek; ezek mind a közösség adott céljának szolgálatába állíthatók.

Ugyanakkor nagyon fontos, hogy a tagok által végzett tevékenységek a rendszer egészét fenntartsák, ami úgy lehetséges, hogy a tagok felmerülő igényeire is válaszok, megoldások érkeznek a közösség többi tagjától.

Egy közösség zónázása többféle szempont alapján is történhet: az egyik, hogy a közösség tevékenységéhez (pl. zöldségtermesztéshez) ki, és milyen gyakorisággal akar és tud kapcsolódni. A másik szempont, hogy ki milyen szakértelemmel rendelkezik, amellyel kapcsolódni tud a közösséghez, és hogy a közösségben erre a szakértelemre milyen gyakorisággal mutatkozik igény.

Kísérlet egy közösség zónázására

Egy, a kunbáonyihoz hasonló közösség zónázása előtt érdemes figyelembe venni az eddigi tapasztalatokat, a közösség történetét, a sikereket és a buktatókat. Tegyük fel, hogy a cél a közösség kapcsolatainak dinamikusabbá tétele, új kapcsolatok kialakítása, új emberek bevonása a közösségi folyamatba.

Előjáróban fontos megemlíteni, hogy itt semmiképpen sem zárt, izoláltan működő közösségekről beszélünk, a tagok egyszerre több közösségben is részt vesznek, melyek saját zónarendszerei átfedhetik, metszhetik egymást.

Az 1. zóna a legnagyobb törődést és figyelmet igénylő terület. Ide tartoznak azok az emberek, akik a közösség fő tevékenységéhez – pl. a kert gondozásához, a zöldségtermesztéshez, egy esetleges helyi (dobozos) értékesítési rendszerhez – kapcsolódó munkákat végzik, esetünkben a Kunbábonyi Szövetkezet tagjai. Ebben a zónában nap mint nap történnek találkozások, és folynak megbeszélések. Itt, a központhoz legközelebb eső zónában végezzük a legfontosabb, a működtetés szerves részét képező irodai tevékenységeket, a levelezést, itt helyezkednek el a szociális helyiségek is. A tagokat a közös motiváció és a közös szemlélet kapcsolja össze.

A 2. zóna az a terület, ahol heti/kétheti/havi rendszerességgel gyűlnek össze az emberek (itt a terület szót nem, vagy nem kizárólag fizikai értelemben használjuk). Ez a zóna lehetőséget ad arra, hogy a szűkebb közösség kapcsolatokat építsen ki olyan csoportokkal, amelyek rendszeres látogatások alkalmával képzéseken, workshopokon vesznek részt, például a Szövetkezet bemutató kertjében, és/vagy képzéseket tartanak a Szövetkezet tagjainak a saját szakterületükről. (Ha a közösség céljai között szerepel ilyen, akkor a képzések anyagi bevételt is jelenthetnek.) Ez az egyik legdinamikusabb zóna, ami az ismeretek cseréjét, és a kölcsönös tudásátadást illeti. Sokszor a regionális kapcsolatok erősítését is szolgálja.

A 3. zónában ritkább a kapcsolatfelvétel (negyed- vagy féléves), az embereket a közös érdeklődés és a közös érdekek hozzák össze. Gyakran országos szintű együttműködésekről van szó. Ez a terepe például azoknak a tanulmányutaknak, amelyeket jól működő (vagy éppenséggel problémákkal küzdő) közösségeknél tehetünk.

A 4. zóna az országon túli, alkalmankénti (külföldi) együttműködéseket jelenti, az 5. zóna pedig, amely a permakultúrában a "vadon" területe, a globális zóna. Ez a nagyvilág, ahová esetleg tanulni, feltöltődni járunk, de lakóival alig, vagy nagyon ritkán találkozunk.

A zónák, ahogy a kertekben, úgy a közösségekben sem rendelkeznek megváltoztathatatlan határokkal, az emberek is átlépik a zónák határait. A helyzetüket a középponttal, esetünkben a Kunbábonyi Szövetkezettel fenntartott kapcsolataik határozzák meg. Ahogy a természetes rendszereké, a közösségek dinamikája is folyamatosan változik. Ha megfigyeljük és nyomon követjük ezeket a változásokat, rendszerünkön értelmes változtatásokat tudunk végrehajtani, sőt, óvatos, kis kockázattal járó kísérleteket is végezhetünk. A kísérletek eredményei alapján kiigazíthatjuk a rendszert. Ez a folyamatos kísérletezés és változtatás igen lényeges része a permakultúrának, azt mutatja, hogy a hibák a rendszer természetes részei, melyekre lehetőségként tekintünk, mert tudásra és rugalmasságra tehetünk szert általuk.

Ajánlott irodalom:

Macnamara, Looby: *People and Permaculture: Caring and Designing for Ourselves, Each Other, and the Planet*. East Meon, England: Permanent, 2012.

Adam Brock: Change Here Now. Permaculture Solutions for Personal and Community Transformation, North Atlantic Books Berkeley, California 2017.

A szerzőkről:

Farkas Bernadett, okleveles kertészmérnök. Egyetemi oktatóként dolgozott a növényvédelmi mikológia területén a Szent István Egyetem Georgikon Campusán. A fenntartható élelmiszertermelés és területkezelés elkötelezett híve. 2018-ban elvégezte a permakultúra tervező képzést (Permaculture Design Certificate, PDC), 2019 óta részt vesz az Életfa Permakultúra magyarországi képzéseinek és lebonyolításában. 2020-ban közreműködött az Életfa Permakultúra Mentorprogramjában. Az egyetemi oktatást maga mögött hagyva jelenleg permakultúra tanárnak tanul és tervezőként tevékenykedik.

Farkas Krisztina angolt, néprajzot és kultúranropológiát hallgatott a pécsi egyetemen, múzeumpedagógus és műfordító. A fordítás révén került kapcsolatba az Életfa Permakultúrával. 2019-ben végezte el az Életfa PDC képzését. A kurzus közben, és a permakultúrás tananyag fordítása során szembesült azzal, hogy a permakultúra nem csupán a növények, hanem mindenféle élőlény közösségeire összpontosít – az állatokéra, és nem utolsósorban az emberekére is. Arra keres választ, hogy ha ezeken a közösségeken belül, vagy azok között megbillen az egyensúly, miként lehet szelíd módszerekkel visszaterelni egy egészséges egyensúlyi állapotba. A permakultúrának ez az erőszakmentes, regeneráló munkája fogta meg leginkább, ami elképzelhetetlen a résztvevők aktív részvétele, közös munkája nélkül.

Fetykó Kinga biológus – rovarász, gerillakertész. 2002-ben végzett biológus, kutató és tanár szakon, Kolozsváron. Másfél évtizeden keresztül dolgozott pókászként hazai és nemzetközi természetvédelmi és agrár projekteken, majd pajzstetvésként már célirányosan városi élőhelyek, behurcolt/inváziós fajok vizsgálatával, valamint úttörésként foglalkozott. 2014-ben csatlakozott a Grundkert Közösségi Kert csapatához, erősen bevonódva a városi közösségi kertészkedés/közösségépítés világába – több alkalommal is képviselte a kertet nemzetközi eseményeken. A hazai permakultúrás körökbe 2018-ban

kapcsolódott be, majd következő évben elvégezte az *Életfa Permakultúra PDC* képzését és aktívan bekapcsolódott a szervezet működésébe. Gerillakertészként napi szinten tesz azért, hogy a közvetlen "panel" környezete élhető-ehetővé váljon egy változatos növényvilág kialakítása révén.

Mészáros Zsuzsa közösségfejlesztő, szövetkezetfejlesztő, tanár. 1992-ben ismerkedett meg a közösségfejlesztéssel, majd hamarosan kapcsolatba került angliai szövetkezetfejlesztőkkel, ami jó alapot adott számára a további tanuláshoz. A közösségfejlesztők között a szövetkezetiség állhatatos képviselőjévé vált. Országszerte sok közösséget segített a közösségi vállalkozásról való gondolkodásban. 1997 óta dolgozik a Felső- Kiskunságban, ahol az utóbbi 10 évben Kunbábonyban, a Civil Kollégium fenntartásának, fejlődésének motorja, a helyi szövetkezet elnöke.

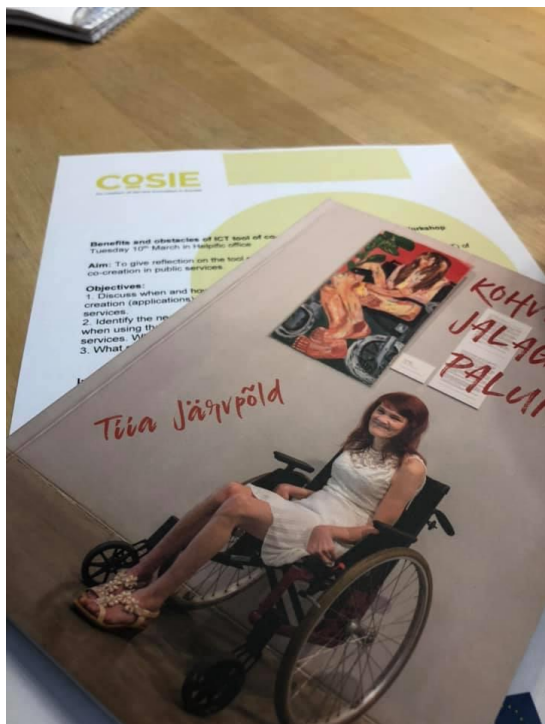
Zabó Katalin tájépítész. Az egyetem elvégzése után egy évtizedig várostervező irodákban (BFVT Kft., Főber Zrt.) dolgozott, leginkább szabályozási tervek zöldfelületi- és környezetvédelmi munkarészeinek kidolgozásában vett részt. A sok-sok szabály és a politika kissé elvette a kedvét szakmája ily módon való gyakorlásától. Az utóbbi években egy éles váltással sakk oktatóként munkálkodott óvodákban, iskolákban. 2019-ben szembejött vele az *Életfa PDC* képzése, épp akkor, amikor elég nyitottá vált a szemlélet befogadására, élete átalakítására. A permakultúra olyan elveket képvisel, melyeket magénak érez, azonosulni tud velük. A permakultúra egy életszemlélet, tervezési-, életvezetési mód. Megfigyelésre, elgondolkodásra, tudatosságra tanította és az eredeti szakmájához segített visszakanyarodni. Jelenleg szervezési, kommunikációs feladatok elvégzésében vállal szerepet az *Életfa* csapatában.

A közösségi tervezés maratonja

Szerző: Csabai Lucia

Vajon mi történik, ha lehetőséget teremtünk arra, hogy 48 órán keresztül, egy adott kistérségben élő emberek, vállalkozók, politikusok, közösségi munkások, és más ellátásban érintett szakemberek egy maratoni közösségi tervezési folyamatban vegyenek részt? Mi, aki éppen ilyesmit tervezünk, azt reméljük: jól megtervezett, helyben kialakított változás. Változás a helyi erőforrások hatékonyabb felhasználásában, azáltal, hogy a helyi problémákra közös erővel, helyben születik megoldás. No, de nem szeretnék máris ennyire előre haladni a történetben, inkább elmesélem, honnan is jött az ötlet egy ilyen vakmerő vállalkozáshoz...

A történet középpontjában Észtország áll, ahol immáron többéves gyakorlat során, a Tallini Egyetem, a Helpific észt szervezete, valamint Võru Megye önkormányzatait összefogó egyesület együttműködésének köszönhetően kifejlesztették a szociális „hackathon” új módszertanát, amely innovatív megoldásként segíti a vidéki, hátrányos helyzetű településeken élő emberek életminőségének javítását.

Mi is az a szociális hackathon?[\[1\]](#)

A szociális „hackathon” módszer lényegében egy olyan részvételi alapú rendezvény köré épül, amely megteremti a lehetőséget, hogy az emberek együtt, valós életbeli problémákat oldjanak meg, melyek a mindennapjaikat megnehezítik (pl. közlekedési hiányosságok, ellátatlan idős lakosok, fogyatékossgal élő emberek munkaerő-piaci helyzete). A módszer alapját szolgáló „hackathon” az információ- és kommunikációtechnológia (ICT) világból kölcsönözték. Itt azonban nem feltétlenül programozással valósítják meg az

ötletkidolgozást (bár az is egy eszköz lehet), többnyire csoportmunkán keresztül dolgoznak. A „hackathon” eredeti definíciója tehát nagyon tág: a „hackelés” lényegében

egy kreatív problémamegoldás, és a születő megoldás nem feltétlenül technikai alapú. "Hackathon"-nak nevezhető minden olyan esemény, amelynek során a rendezvény résztvevői közösen oldanak meg alapvető, őket érintő problémákat. A résztvevők száma maximum száz fő. A rendezvény maratoni jellege abból adódik, hogy átlagosan 48 óráig tart, az éjszakát is beleértve. Az esemény gyakran kiegészül ehhez kapcsolódó műhelymunkákkal, programokkal. Amennyiben online részvételi mód is rendelkezésre áll, lehetőség van száz főnél nagyobb részvételi arányt is elérni. A "hackathonok" szervezésének többféle célja is lehet, azonban a legfontosabb, hogy olyan valós élményt nyújtson az intenzív közös munkáról és a közös problémamegoldásról, amely az egy ötlet mentén összegyűlt csapatoknak biztosítja a lendületet az eseményen túli együttműködéshez.

Hogyan valósították ezt meg Észtországban?[\[2\]](#)

Az első, Észtországban szervezett, vidékfejlesztési fókuszú szociális hackathont 2018-ban rendezték meg, azóta azonban olyan népszerűvé vált az esemény, hogy évente többet is tartanak. A rendezvény először Võru megyében valósult meg, azzal a céllal, hogy a helyi problémákra, úgy, mint például az egyedül élő idős lakosság ellátatlansága, vagy fogyatékossgal élő gyermekek szolgáltatásihiánya, működő és fenntartható megoldások szülessenek, erősítve ezzel a helyi lakosok felelősségvállalását és részvételét. Így az eseményen a helyi önkormányzatok képviselői, szociális szolgáltatók munkatársai, ügyfelei, vállalkozók, aktív helyi lakosok és civil szervezeti partnerek is jelen voltak.

Az észt szociális „hackathon” esemény menete:

Az előkészítő szakaszban a szervezők az adott területen élő aktív helyi lakosokkal interjúznak. Az interjúzás, beszélgetés lényege a bevonás, mely a térség problémái iránt való szerepvállalást serkenti. Az interjúk másodlagos célja a probléma megoldása irányába terelni a leendő résztvevők gondolkodását: olyan innovatív ötletek kidolgozása a cél, amelyeket a helyiek a „hackathon” eseményeken megoszthatnak egymással, és tovább fejleszthetnek, immáron közös erővel. A személyes interjúzás mellett ún. előkészítő események is szervezhetők, amelyek lehetőséget teremtenek arra, hogy az adott térségben élők hozzászokjanak az intenzív, saját ötleteken alapú széleskörű együttműködéshez. Általában a fő esemény előtt ajánlatos két-három előzetes eseményt szervezni. A megvalósítási szakaszban a szociális „hackathon” észt programja egy intenzív 48 órás fejlesztési esemény, amelynek első részében az ötletgazdák ötleteiket megosztják a nagyon különböző területről jövő résztvevőkkel. Az ötletek mentén csoportok szerveződnek, majd ezt követően tovább fejlesztik az ötletet egy prototípusig vagy egy megvalósítható koncepcióig. A mentorok támogató ereje végig segíti a csapatok sikeres együttműködését, illetve a koncepció, prototípus kidolgozását is. Az eseményt követően az egyes ötletek gazdái szakmai segítséget, mentorálást kapnak, hogy minél sikeresebben tovább éljenek, és minél teljesebben megvalósuljanak.

„A falunak vannak idősei, fogyatékosai, ahogyan van vállalkozója, tűzoltója és favágója is, ez tesz minket egy közösséggé. És bármi probléma merül fel egy ilyen közösségben az elsősorban a közösség dolga.” – fogalmazta meg [\[3\]](#) az esemény lényegét az egyik főszervező és a módszer egyik kidolgozója, Bugarszki Zsolt, aki egyébként magyar kötődésű szociálistitikus, de évek óta Észtországban él, és a Tallini Egyetem oktatója.

Így lassan arra is fény derül, hogyan jutott el ez az innováció a Közösségfejlesztők Egyesületéhez. Zsolttal évek óta együttműködünk, különböző projekteken, így nagyon örültünk, hogy a vidékfejlesztés terén is akadt egy közös pont. Ráadásul éppen lezárulóban volt egy két éves közösségi alapú szolgáltatásfejlesztésre irányuló munkánk, amelynek folytatásaként álmodtuk meg a szociális „hackathon” hazai, közösségfejlesztési adaptációját: a közösségi tervezési maratont. A támogatási háttérrel pedig az ERASMUS+ program, felnőttképzési fókuszú stratégiai partnerségi programja nyújtja [\[4\]](#), amely Egyesületünk koordinálásával, három ország (Észtország, Románia, Magyarország) bevonásával, 2019. november 3. – 2021. november 2. között valósul meg.

Projektünk átfogó célkitűzése a szociális “hackathon” módszer adaptációjára épülő innovatív felnőttképzési tananyag kialakítása által a közösségfejlesztés folyamatának módszertani fejlesztése, megerősítve ezzel a leghátrányosabb helyzetű térségek felzárkózását. A munkánk során elsőként az észtt innovatív vidékfejlesztési gyakorlatot ismertük meg, majd azt, a partnerszervezetekkel együttműködve az általunk végzett vidéki közösségfejlesztési gyakorlat módszertanába átültetjük. Tavaly egy tanulmányút keretében 15 közösség-, vidékfejlesztő szakember számára teremtettünk lehetőséget az észtt jógyakorlat és módszertan minél széleskörűbb tanulmányozására. Míg idén a magyarországi Gönci járás és az erdélyi Homoród-Küküllő térség településeinek, közösségeinek mozgósítása révén és érdekében már mi magunk is kipróbáljuk a módszert.

A kidolgozott felnőttképzési tananyag lehetővé teszi, hogy a hátrányos helyzetű kistérségben élő emberek képessé váljanak a közösségi tervezési maraton módszertanát térségükben, településükön is alkalmazni, illetve további, ezt kiegészítő közösségfejlesztői tudással gazdagodjanak. Ennek eredményeként célunk, hogy minél több helyi lakoshoz eljuttassuk ezt az új közösségfejlesztői módszertant. A tananyag a

projektben a konzorciumi partnerség együttműködése által, partnertalálkozók során került kifejlesztésre. A tananyag egyrészt magában foglalja majd a szociális "hackathon", vidékfejlesztési környezetben alkalmazott módszertani adaptációját, ehhez igazodó közösségfejlesztői módszerekkel, a partnerek által alkalmazott jógyakorlatokkal kiegészítve. A projekt keretében kidolgozásra kerül egy gyakorlati módszertani online tanulmánykötet is (magyar, román és angol nyelven), amely a szociális "hackathon" módszertan közösségfejlesztői alkalmazását, a közösségi tervezési maratont mutatja be, esettanulmányokkal, immáron a magyar és a romániai tapasztalatokkal bővülve. Mindez lényegében a tudásátadó műhelyek módszertani elemeit foglalja össze, annak alkalmazásához készít fel, amely a személyes, közvetlen célcsoport részvételével megvalósuló műhelyeken sajátítódik el. A projekt következő szakaszában, (a módszertant megismerő) helyi emberek szervezése által, 48 órás közösségi tervezési maratont készítünk elő és valósítunk meg Magyarországon, illetve Romániában. E két esemény eredményeképpen olyan alulról építkező megoldások fejlesztését várjuk, amelyek a helyi problémákra hatékony megoldást tudnak nyújtani, melyekre a jelen helyzetben működő jóléti rendszer, illetve szolgáltatási működésmód nem tud orvosolni.

Az észti szociális "hackathon" módszere olyan megoldás, amely egyrészt a térség erőforrásait hatékonyan és gyorsan képes mobilizálni, illetve helyben születő megoldásokat kelt életre. A szociális "hackathon" egyre gyakoribb módszerré válik nagyobb városok, cégek (elsősorban IKT területen) közösségi alapú tervezése során, azonban az észti szervezet éppen olyan térségben dolgozta ki és valósította meg a közszolgáltatások fejlesztésére vonatkozó módszertanát, amely hasonlatos a magyar és romániai leghátrányosabb helyzetű térségekre. Vöru megye Észtország gyéren lakott területe, összesen 34 ezer lakosú, főként egymástól távol eső falvak jellemzik, átlagosan falvanként 50-60 lélekszámmal. A hagyományos szociális szolgáltatások működtetése során komoly fenntartási gondokkal küzdenek. Új módszerre volt szükség, amely segíti a meglévő közösségi erőforrások mobilizálását, s melyek megerősítik a helyi lakosok részvételét a problémamegoldásban, amely még fenntarthatóbbá teszi a változást.

Úgy véljük, ez a módszer szorosan összekapcsolódik a közösségfejlesztés céljaival, amely arra készíti fel az embereket, hogy a helyben lévő erőforrásokra (helyi tudás, helyi emberek, helyi értékek stb.) építve dolgozzák ki és valósítsák meg a problémákhoz illeszkedő megoldásokat, így a rendelkezésre álló erőforrások helyben hasznosulnak. Így nagyon várjuk, hogy idén nyáron sikerüljön megrendezni, jelen körülmények között is a

közösségi tervezési maratont, vagy legalábbis annak, egy vírushelyzethez igazodó és alkalmazkodó formáját.

Az írásban közreműködött az Erasmus + projektstáb [\[5\]](#)

Csabai Lucia közösségi alapú, inkluzív szociális szolgáltatások fejlesztésével foglalkozó szakember, akit a régi hagyományok és az új, innovatív megoldások egyaránt inspirálnak. Így már nem először nyúl külföldi gyakorlatok hazai adaptációjához, a szociális „hackathon” is éppen ezért foglalkoztatja. A Közösségfejlesztők Egyesületének 2013 óta aktív tagja. Az Egyesülethez szorosan kötődő ELTE Közösségi és civil tanulmányok mesterképzési szak hatására végezte el az egyetem Szociológiai Doktori Iskoláját, jelenleg pedig, egyéb munkái mellett a doktori disszertáció befejezésén dolgozik, amelyben a fogyatékossgal élő emberek közösségi beilleszkedésének folyamatát vizsgálja.

Lábjegyzetek:

[\[1\] https://magyar.helpific.com/2019/01/integracio-es-kozossegfejlesztes.html](https://magyar.helpific.com/2019/01/integracio-es-kozossegfejlesztes.html)

[\[2\] https://magyar.helpific.com/2019/01/integracio-es-kozossegfejlesztes.html](https://magyar.helpific.com/2019/01/integracio-es-kozossegfejlesztes.html)

[\[3\] https://magyar.helpific.com/2019/01/integracio-es-kozossegfejlesztes.html](https://magyar.helpific.com/2019/01/integracio-es-kozossegfejlesztes.html)

[\[4\] https://kofe.hu/szakmai-programjaink/szocialis-hackathon/](https://kofe.hu/szakmai-programjaink/szocialis-hackathon/)

[\[5\] https://kofe.hu/szakmai-programjaink/szocialis-hackathon/](https://kofe.hu/szakmai-programjaink/szocialis-hackathon/)

Szervezz és szerveződj

Szerző: Giczey Péter

A Civil Kollégium Alapítvány (CKA) közel két éves (2018-2019) közösségszervező programjának záró kiadványa jelent meg 2020 nyár végén. A támogatott helyi- és regionális közösségszervezők, országos kampányok eredményei személyes interjúk és leírások révén tárulnak fel benne. Néhány jellemző részletet emelünk ki ehelyütt, ajánlva olvasóink figyelmébe a teljes kiadvány tanulmányozását.

A Maradjanak a FÁK a Rómain csoport a Római-part megvédéséért és felvirágoztatásáért dolgozik évek óta helyiek bevonásával. Legfőbb céljuknak a környezetbarát árvízvédelem biztosítását, illetve a Római-part közösségi tervezés útján megvalósuló rendezését, fejlesztését tekintik. A partra tervezett mobilgát és az azzal járó fakivágások elleni fellépés hívta

életre a csoportot. Két, egymást követő közösségszervező program alatt hatékony kampányeszközökkel – demonstrációkkal, szakértő anyagokkal, közérdekű adatbekérésekkel, bevonó programokkal, bázisépítéssel – lényegében sikerült is megakadályozni.

A MátészalkaLeaks fő célja az, hogy a közösségszervezés módszerét felhasználva létrehozzon egy olyan közösségi magot Mátészalkán, amelynek megjelenített véleménye van a város és a megye közügyeiről, és azokat formálni is tudja. A helyi nyilvánosság megerősítése érdekében elindították a MátészalkaLeaks blogot, amely hiteles helyi információkkal látja el a városlakókat. Számos helyi ügy mellett

legfőbb céljuknak a Mátészalka-Debrecen vasútvonal korszerűsítésének elérését tekintik.

2018 nyarának végén, a program indulásakor a MátészalkaLeaks csoport országos ismertsége igen nagyra nőtt a Csiga vs vonat akciójuk és az arról készült kisfilm jóvoltából. Egy következő kisfilmben Dr. Mosóczi László helyettes államtitkárt hívták meg egy szatmári ebédre azzal a kikötéssel, hogy a szakpolitikus vonattal érkezzen a városba. Az elmúlt években megnyert ügyeik a Nyírmihálydi és Nyíradony állomások közötti szakasz felújítása; a Mátészalka-Debrecen vasútvonal Apafa és Nyírbátor közötti felújítása; menetidő csökkenést eredményező buszútvonal módosítások Mátészalka és Debrecen között; hajnali buszjárat indítása Mátészalka és Nyírbátor között.

Az Önállóan lakni-közösségben élni csoport 2017 októbere óta működik mozgássérült érdekvédelmi csoportként. Az ezt megelőző egy évben részvételi akciókutatást végeztek mely során számos rendszerszintű problémát feltártak mind az akadálymentes

tömegközlekedés, mind pedig az önálló lakhatás vonatkozásában. Célul tűzték, hogy az elkövetkezendő években rendszerszintű válaszokat találjanak mindezekre úgy, hogy a mozgássérült emberek lakhatási lehetőségeit meghatározó jogszabályi környezetben próbálnak meg pozitív változásokat elérni. A 2018-19-es már a második közösségsszervező programévük volt, az előző ciklusban megerősödött a csoport, amelyhez komoly muníciót adott a több érdekvédő csoporttal elért hatalmas közös győzelem, a 3-as metró teljes akadálymentesítésének kiharcolása.

Az Eleven Gyál 2016-ban az akkori közösségsszervezői pályázat keretében azért alakult, hogy az Eleven Emlékmű projekt helyi szinten is megvalósulhasson. Idővel azonban kiderült, hogy a helyi ügyek közös megoldása sokkal inkább kovásza lehet egy gyáli csoportnak. A csoport folyamatosan bővülő tagsága a helyi célokért végzett munka (akció, szereplés, konfrontáció stb.) során találta meg azokat a közös

értékeket, amelyek mentén igazi közösséggé formálódtak. A csoport a fő infrastrukturális

ügyek mellett érzékenyítő, adományszervezői munkát is végez a városban. A csoport az év során a közvilágítás ügyében számos fórumon (lakossági fórumokon, fogadóórákon, közmeghallgatásokon, testületi üléseken stb.) megjelent, felszólalt és akciózott. Nagy nézettségű, az elégtelen közvilágítás okozta balesetekre figyelmeztető videókat készítettek, petícióztak és kreatív akciókat hajtottak végre (pl. vakrandevút szerveztek). Éveken át tartó, számtalan eszközt és mély szakértelmet felmutató kampányuk eredményeképpen 2020 elején ígéretet kaptak a gyáli közvilágítás rendezésére, amelyet a testület egyöntetűen megszavazott.

A budapesti Kiserdővédők/Van más út – Összefogás a Kiserdőért csoport legfőbb célja a Kiserdőn keresztül a Galvani híd forgalmát levezető út építésének megakadályozása, és ezzel párhuzamosan az erdő mellett élő, a már egyébként is nagyforgalmú Határ út menti lakosok körülményeinek javítása, melyhez a közösség megerősítésére, a lakosság és a szélesebb nyilvánosság tájékoztatására és mobilizálására, valamint a döntéshozók figyelmének felkeltésére volt elsődlegesen szükség. A

József Attila-lakótelep és a Wekerletelep lakóiból szerveződött – valódi – közösség, melynek tagjai között környezetvédő és mérnök szakember, újságíró és helyi zöld politikus is megtalálható. A héttagú mag a program során 13-14 főre bővült, a mozgósítható emberek száma több tucat, nagy nyilvánosságot kapott tevékenységüknek köszönhetően a szimpatizánsi kör több száz főre tehető, a Facebookon 2500 ember követi őket. A Kiserdővédők csoport nemcsak felfügesztette a Kiserdő kiirtását magában foglaló tervezést, de sok ember számára fontos helyé, egy közösség otthonává is tette a területet.

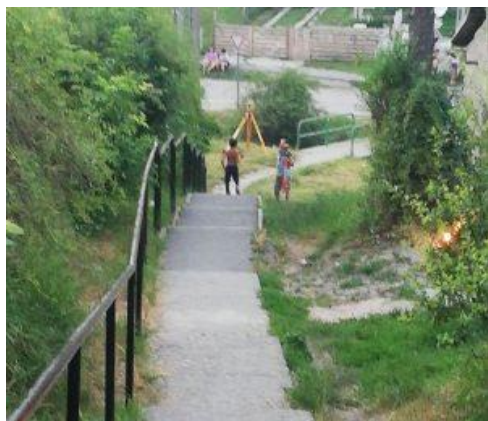
A Város Mindenkié Pécs fő célja, hogy láthatóvá tegyék a lakhatási problémákat és azokra megoldásokat is kínáljanak, az érintetteket felvilágosítsák jogaikról és lehetőségeikről, a város lakóit pedig érzékenyítsék a témában. A csoport többszöri megújulás után hét, jórészt érintett aktív taggal stabilnak mondható, a holdudvar ennél szélesebb: körülbelül 15 főre lehet számítani szervezési és egyéb feladatokban. Az AVM Pécs a

pesti anyaszervezetnek és saját munkájának köszönhetően egyfajta fogalom a városban, szimpatizánsi köre széles, több mint ezer ember követi tevékenységüket a Facebookon. A csoport nagy hangsúlyt fektet a tagok képzésére, az ismereteik bővítésére. A korábbi években rengeteg adatot gyűjtöttek és átfogó tudást szereztek a pécsi lakhatási helyzetről a közérdekű adatigénylések, kérdőívek, interjúk segítségével. Széles képet alkottak az intézményrendszer működéséről, és egy időre szövetségesekre leltek azon belül. Szakértelmük a 2018-as májusi lakásrendelet módosítása kapcsán lett a pécsi önkormányzat számára is egyértelmű, a helyi vezetés pedig szakmai egyeztető munkára hívta meg őket.

A Lépünk, hogy Léphessenek! Közhasznú Egyesület érintett szülőkből álló közösség. A sérült gyermeket nevelő szülők korábban „láthatatlanok” voltak, és tehetetlennek érezték magukat. A közösen elért sikerek újabb és újabb tagokat aktivizálnak, az így növekvő és egyre nagyobb tudást és kapcsolatrendszert felhalmozó szervezet

pedig egyre erősebb érdekérvényesítő potenciállal rendelkezik. Hosszú évek munkájának köszönhetően 2018 őszén szövetségeseivel együtt óriási sikert ért el a csoport: példátlan civil sikert hozott az otthonápolási díj rendezéséért indított kampány, amelyért aztán a szervezet elnyerte a Civil-díjat érdekképviseleti kategóriában. A több éves előkészítést igénylő, öt éven át folyamatosan, öt hónapon át pedig intenzíven zajló társadalmi kampány megmutatta, átgondolt stratégiával mobilizálhatók az érintettek, és ezáltal növelhető a társadalmi szolidaritás. A társadalmi összefogásban rejlő erő megfelelő becsatornázása pedig hatásos nyomásgyakorlást eredményezhet.

Az egri Béke-telepi Akciócsoport 2017-ben állt össze, a magját azok a helyiek alkotják, akik korábban már dolgoztak együtt a telepért. Az elmúlt pályázati időszakban a csoport tovább bővült, a stabil mag 10 fő, de ennél jóval többen vettek részt az akciócsoport munkájában, általában az őket érintő kampányok keretében. Képviselői közbenjárásra a telepen található lépcsősor sok év után korlátot

kapott, és megszüntették a roncsautók közterületen való tárolását. Kampányt indítottak

a lakatlan romos házak eltakarításáért, melynek keretében egy hét tagú család romos házát sikerült elbontatni, a családok elhelyezését pedig biztosítani. Több éves munka eredményeként végső fázisába érkezett a Béke-telep játszóterének és pihenő parkjának megvalósítása, zajlik a tervezés, a kivitelezés. Nagy mennyiségű illegálisan lerakott szemetet sikerült elhordatni, amelyhez a telepen élők is fizettek hozzájárulást, illetve ők pakoltak tele négy konténert szeméttel. A lomtalanítási kampány már a magánterületeken lévő hulladék elszállítását célozta meg, ez is a helyiek anyagi hozzájárulásával és aktivitásával valósult meg.

A szentendrei Civil Kotta csoport alapítói közösségi vezetők, művészek és aktivisták voltak. Céljuk a szomszédsági közösségi szervezés kultúrájának és gyakorlatainak népszerűsítése, az állampolgári tudatosodás és a részvételiség elérése mind hatalmi,

mind állampolgári oldalról, valamint a helyi közösségek együttműködésének elősegítése települési és regionális szinten. Fontos feladatuknak tekintik az önkormányzat teljes átláthatóságának, az üvegönkormányzatnak az elérését. Ezen túl konkrét helyi ügyekben is mozgósítanak, az előző – 2017-es pályázati ciklusban – a csoportnak jelentős szerepe volt abban, hogy a városvezetés beépítés helyett rekreációs céllal kezdte fejleszteni a környék egyetlen összefüggő zöld-területét, a Sztaravodai parkot. Legfontosabb, országos nyilvánosságot is kapott kampányuk, a „Nem adjuk a Postás strandot!”. Kopogtatással megkeresték és megkérdezték a helyieket, közérdekű adatigénylést nyújtottak be, sőt parlamenti felszólalást is sikerült generálniuk. Elérték, hogy számvevőszéki nyomozás induljon, és bár az épületet elbontatta a tulajdonos, az építkezés nem indult el. A csoport – konkrét ügyek mentén történő és felvilágosító tevékenységgel keretezett – mozgósításának is köszönhető az elsöprő civil siker az önkormányzati választáson.

A debreceni Natív csoport 2015-ben jött létre helyi alternatív fiatalok közösségeként. Az első két évben számos helyi infrastrukturális és környezetvédelmi ügyön dolgoztak. 2018-ban a csoporttagok megvizsgálták a közmeghallgatás intézményének működését Debrecenben. Kiderült, tíz éven át nem volt felszólaló azon az évente kötelezően megrendezett eseményen, amelynek legfőbb célja eredetileg az, hogy az állampolgárok kérdéseket tehessenek fel az őket érintő ügyekben. A csoport kampányának hatására a

2019- es évben négy felszólalója is lett a debreceni közmeghallgatásnak, sőt a Natív tagjaival hajlandó volt leülni a polgármester. A csoport szmsz módosítási kérelmet is beadott a témában.

A Pilisi Civilek csoport arra szerveződött, hogy a Pilis külterületén élő több száz roma és nem roma ember lépjen fel az őket érintő ügyekben, például infrastrukturális kérdésekben. A környéken nincs csatorna, vízhálózat, a dűlők nem aszfaltozottak, ezért esős időben az ott élő gyerekek sokszor el sem jutnak az iskolába. Ezért a csoport azt próbálja elérni, hogy az út éves "döngölése" során másfajta technikát alkalmazzanak és töltsék fel az utat salakkal. A másik fontos cél a programév során meg is valósult: az önkormányzati választásokon végre elindult és bejutott egy helyi ember a roma önkormányzatba, így végre valódi képviselője lehet a dűlőkben élő pilisi szegényeknek.

A Szegedi LGBT Közösségért Csoport nyomásgyakorló tevékenysége nyomán az Egyenlő Bánásmód Hatóság kimondta: a csoport jogsértő módon lett kitiltva az Új Nemzedék Központ közösségi tereiből, illetve elérték, hogy a nemi kisebbségek védelme bekerült Szeged helyi esélyegyenlőségi programjába. Mindkét eredmény országos jelentőségű volt. A csoport országos szinten az egyik legjelentősebb LGBTQ érdekvédelemért szerveződés, győzelmeik az egész közösség javát szolgálják és megannyi vidéki csoport indulását inspirálják.

A kiadványban számos interjú, részletes leírás mutatja be a közösségszervezést, az eltelt időszak történéseit, mely elérhető itt:

https://www.cka.hu/wp-content/uploads/2020/10/cka_2019_72dpi.pdf

KÖZÖSSÉGSZERVEZŐK ELEMZIK MEGNYERT ÜGYEIKET ÉS A KÖZÖSSÉGSZERVEZŐ FOLYAMATOT. A Civil Kollégium Alapítvány 2018-2019-es közösségszervező programjának zárótanulmánya. Szerkesztő: Kertész Anna Lektor: Giczey Péter Tipográfia, tördelés és fedél: Sturm Dániel Szövegeikkel hozzájárultak: Bálint Mónika, Giczey Péter és Sebály Bernadett

„A demokrácia nem főnév, hanem ige, csak akkor van, ha csinálják”

Szerző: Péterfi Ferenc

Mit üzen a rádió?

Udvarhelyi Tesszával, a Józsefvárosi Önkormányzat Közösségi Részvételi Irodájának vezetőjével *beszélgetett a Civil Rádióban Péterfi Ferenc*[\[1\]](#)

Péterfi Ferenc (PF): *Sose hagyjátok abba!* – Ezzel a címmel lehet a merce.hu-n egy nagyon izgalmas írást olvasni Udvarhelyi Tesszától, akivel az elmúlt években különböző szerepeiben beszélgettünk. De az utóbbi egy évben a Józsefvárosi Önkormányzat Közösségi Részvételi Iroda vezetőjeként volt többször is vendégünk.

Tessza, ez a *Sose hagyjátok abba!* egy erőteljes kiáltás, és ha jól veszem ki, ez a civileknek, a civil társadalom szereplőinek, a civil aktivistáknak szól. De miről is van szó, ami miatt ilyen – ha nem agresszíven, de – nagyon aktívan próbálsz aktivitásra felhívni, moccantani ezeket az embereket?

Udvarhelyi Tessza (UT): Két oka is van.

Az egyik az, hogy szeretném, ha nem aludnának el attól a társadalmi igazságosságért küzdő civil szervezetek, illetve mozgalmak, hogy mondjuk esetleg progresszívnek tűnő vagy akár progresszív vezetések is lettek önkormányzatokban, főleg Budapesten a legutóbbi választások óta. Tehát szeretném, ha nem gondolnák azt, hogy attól, mert esetleg nekik egy kicsit szimpatikusabb emberek kerültek be a vezetésbe vagy a polgármesteri hivatalokba, attól még az ő szerepük megszűnt volna. Mert azt gondolom, hogy a *társadalmi változás csak úgy tud történni, hogy ha fentről is és lentről is nyomjuk egymást*. Tehát nagyon szeretném, ha ugyanúgy kérdőre vonnának minket, és lobbiznának, és érdeket védenek, és kritizálnának, és nyilván, ha valami olyasmit csinálnunk, akkor mondjuk dicsérnének vagy elismernének. Ez az egyik, hogy szeretném, hogy ne aludjanak el azok, akik eddig szerveződtek.

A másik pedig, hogy érzem, ezeknek az új önkormányzatoknak is nagyon nagy szükségük van a folyamatos ösztökélésre ahhoz, hogy megfelelő teljesítményt nyújtsanak, hogy megmaradjon ez a külső kontroll, külső kritika. Mert azt látom, nagyon régi, becsontosodott rendszereket vettünk át, amik nem feltétlenül mozdulnak nagyon

könnyen. Azt érzékelem, hogy a külső civil nyomás ebben az értelemben jót tesz ennek a böszme nagy rendszernek. Tehát érzékenyebbé teszi, és sokkal jobban figyel problémákra, hogyha van egy külső nyomás, mint hogyha csak magára lenne hagyva.

PF: Nagyon leegyszerűsítve, eddig kívülről, aktivistaként, különböző ügyekkel próbáltad, próbáltatok a társaiddal együtt nyomni az önkormányzati szereplőket, szervezeteket, intézményeket, és most egyszer csak ott van az a helyzet, hogy 'Úristen, győztünk'. Mondjuk ez egy kicsit túlzás, tehát azok az emberek kerültek jó szerepekbe, akik eddig ezt a nyomást kívülről gyakorolták. Most az a kérdés, ők hogy viseltetnek a hasonló nyomásra? Ez a kicsit talán abszurd, kicsit különös helyzet – ugye ezt jól tolmácsolom –, ez, amivel most szembesültök.

UT: Igen. Éppen azt is gondolom, hogy talán ez lenne a normális. Remélném, hogy nem ez az abszurd egy idő után, hanem hogy egy fejlődésre törekvő társadalom, tehát egy olyan társadalom, ami azt akarja, hogy folyamatosan jobb legyen a benne élő embereknek a helyzete, a jóléte, az életkörülményei. Az tulajdonképpen pont így működik, hogy jóakarátú, jóindulatú, jót akaró emberek vannak a vezetésben, és ezzel együtt pedig van egy nagyon aktív civil társadalom, ami pedig folyamatosan nyomja őket abba az irányba, ami a nagyobb elosztás felé és a nagyobb igazságosság, a nagyobb egyenlőség felé mutat. Tehát szerintem az nem egy normális helyzet, hogy ha a hatalomban lévők – mint ahogy ezt a magyar kormánynál nagyon sokszor látjuk – egyszerűen semmibe veszik a civil társadalmat. Azt mondják rájuk, hogy nem hazafiak vagy hogy idegen szívéek vagy valakinek a megbízásából küzdenek bizonyos dolgokért, miközben szerintem egy jól működő demokráciában a hatalomban bent lévők és a hatalmon kívül lévők is ennek a rendszernek a részeseiként tekintik magukat, és egy ilyen dinamikus viszonyban vannak egymással, ahol egyik sem az ellensége a másiknak, hanem különböző eszközökkel küzdenek nagyon hasonló célokért, és megpróbálják sürgetni egymást. Főleg a civil társadalomnak a dolga az, hogy megpróbálja sürgetni ezeknek a céloknak az elérését, és a hatalomban lévőknek pedig ezt nem negatívumként kéne felfognia, hanem a demokrácia természetes rendjének, ahol pont ez a feladata azoknak, akik nincsenek hatalomban, hogy a hatalomban lévőket folyamatosan számonkérjék, szembesítsék és lökjék előre.

PF: Azért, amit most elmondasz, arról nagyon széleskörű képzést tudhatnál nyújtani abban a körben, amit eddig kívülről ostromoltatok, és amibe most részben bekerültél. Nyilván nagyon kevesen gondolják belülről így – még ha verbálisan talán többen is

elismerik – a mindennapokban azt, amit most képviselsz. Ez egy nagyon nagy küzdelem. Te magad is, amit ebben a cikkben írsz, hogy néha egy kicsit utálatos dolog, amikor jönnek, piszkálnak a civilek, és ezzel szembe kell nézni. Ezt megszokni, megtanulni, hogy ez egy természetes dolog, nem valami összeesküvés elmélet egyik apró kisugárzása vagy kiburjánzása – ez egy nagyon nehéz dolog. Sok mindenkinek lehetne most erről képzést vagy legalábbis szemléletformálást tartani.

A magatok hálózatában, a magad szervezetében hogy fogadták ezt? Tehát a józsefvárosi önkormányzatban van egy kedvező helyzet, hogy olyan polgármester van, aki valójában ezt kívánja vagy követeli tőletek, de ott egy nagyon széles munkatársi kör van, akikkel talán meg kell nap mint nap küzdeni. Ezzel hogy álltok?

UT: Igen, ez így van. A cikkben az idegesítő szót használom, hogy a civilek folyamatosan kívülről kiabálnak nekünk, akik bent vagyunk, és folyamatosan azt az érzést keltik bennünk, mintha mi nem csinálnánk soha semmit, és hogy minek vagyunk itt, hogyha ennyire lassan tudunk csak előre lépni. (Nevet.)

Mivel én alapvetően megtartottam ezt az állampolgári attitűdömet az önkormányzatban is – nagyon sokszor teljesen értem, amit mondanak. De belülről, napi 12 órai munka után az embert eléggé „fel tudja idegesíteni” (megint nevet), hogy még plusz két órát rá kéne szólni arra, hogy valami megoldódjon, amit egyébként viszonylag gyorsan meg lehetne oldani, de hát így működnek ezek a bürokráciák, és nekünk is fejlődni kell abban, hogy hogyan működtetjük őket.

Azt, hogy a cikkekre hogyan reagálták, azt őszintén szólva nem tudom.

PF: De én csak arra gondoltam, erre a szemléletre a mindennapokban hogyan reagálnak?

UT: Szerintem csiszolódunk össze. Azt gondolom, hogy a politikusok vagy a választott képviselők és a döntéshozók, a hivatalnokok számára az a fajta attitűd, amit én képviselek, vagy amit a Községi Részvételi Iroda képvisel, az az elején nagyon idegen volt, nem felétlenül értették. Elég sok munkánk van abban, hogy próbáljuk megértetni, hogy egyáltalán mit értünk részvétel alatt, hogy miért szeretjük, ha emberek kritikát fogalmaznak meg, vagy véleményt mondanak, miért tartjuk fontosnak, ha sürgetnek dolgokat, akkor mi is megpróbálunk egy kicsit gyorsabban lépni. Most már egy év után egy kicsit jobban csiszolódunk össze, de azért én elég sok hangot hallok még mindig, akik nem feltétlenül értik, hogy ez miért jó. Sokkal több munkával jár. Néha bonyolultabb, lassabb, komplexebb, kicsi részletekre kell odafigyelni, amire alapvetően nem szoktunk

odafigyelni. Például, hogy megválaszolunk-e minden levelet, megválaszolunk-e minden kommentet.

PF: Vagy, hogy magyar nyelven íródjanak meg ezek a levelek.

UT: Vagy úgy fogalmazzunk, amit nem szoktunk meg egy hivatalban, hogy nem csak a jogszabályokra hivatkozunk, hanem el is magyarázzuk, hogy az pontosan mit jelent. A Közélet iskolájában van ez a programunk, hogy *a demokrácia nem főnév, hanem ige, csak akkor van, ha csinálják.*

Ez történik. Pont ugyanígy működik egy hivatal is, tehát akkor válik egy polgármesteri hivatal vagy egy önkormányzat demokratikusabbá, ha a benne lévők elkezdenek demokratikusabban működni. Az pedig olyan, mint egy idegen nyelv, amit meg kell tanulni. Én nem gondolom, hogy mindenki demokratikusnak születik vagy közösséginek vagy részvételinek, hanem ezek habitusok és attitűdök és gyakorlatok, amiket el kell sajátítani, mi több-kevesebb sikerrel próbáljuk ezt a környezetünkben terjeszteni és magunk is tanulni. Mert azért nekünk is teljesen új, hogy mit is jelent akkor valójában a részvétel az önkormányzatokban. Tehát ahogy tanítunk másoknak, mi is folyamatosan tanulunk ezzel párhuzamosan.

PF: Ez egy nagyon fontos pont. Én itt elviccelődve ironizálok kicsit veled, és valójában arról, hogy mennyi minden tanulni valója lehetne a hivatalnak és a döntéshozóknak, de azért a szavaid mögött még – ezt nem mondtad így ki, de jeleztél erről valamennyi – mindegyik félnek tanulni valója van. Most, hogy ott belül vagy, talán máshogy látod-e, hogy hogyan lehetne a civileket felkészíteni, nem csak a következetes harcra, hanem a következetes érdekérvényesítésre úgy, hogy a másik félről, akik ott bent vannak, azokról is valamit feltételezzenek? Tehát nem csak ellenség van ott, hanem hátha valakit – ahogy a kisherceg mondja – meg lehet szelídíteni, vagy *'be lehet üzeni'* valamit?

UT: Szerintem egyébként itt két dolog van: egy olyan hatalommal szemben, aminek egyik darabja se nyitott erre a típusú érdekvédelemre, azzal szerintem keveset lehet kezdeni. De most az a szerencsénk van, hogy például a józsefvárosi önkormányzatnál vannak emberek, akik ezekre már nyitottak. Egy nagyon fontos pont az érdekvédőknek tudni, hogy egy közigazgatási szerv vagy egy önkormányzat nem egy homogén valami, tehát nem arctalan embereknek a masszája, hanem nagyon sok különböző ember van benne, különböző hagyományokkal, kultúrával, működési móddal.

Szerintem, amit én például most nagyon megtanultam, az az, hogy érdemes ezt a világot

megismerni, hogy kinek, mi az illetékessége, mi a hatásköre, mire van hatással és mire nincs. *Nem érdemes olyan emberektől kérni dolgokat, akiknek egyébként semmilyen hatalmuk nincsen valamit megváltoztatni, mert csak folyamatosan frusztráljuk őket, de nem tudnak előre lépni.*

Okosan kell megtalálni azokat a módokat, az eszközöket, hogy kivel érdemes, kivel, milyen formában érdemes beszélni, hogy kit érdemes támadni, kivel érdemes szövetségeket kötni. Tulajdonképpen korábban is így volt, amikor érdekvédelmi munkával foglalkoztam *A Város Mindenkiében*. Azt vallottuk, hogy az érdekvédelemnek nagyon sokféle eszköztára van, és alapvetően egy lépcsőzetes logikával érdemes szervezni, tehát sohasem úgy indítani, hogy bunkósbottal elindulok, és majd beverlek a földre és akkor majd jól meglesz, amit én akarok. Hanem igenis előtte információt kell gyűjteni, meg kell érteni a jogszabályokat, a bürokráciának a működését, az illetékeseket. Először szépen kell kérni, racionális érvekkel, tárgyalásokkal.

PF: Ez nagyon sok tanulást, nagyon sok türelmet igényel a civilek részéről is.

UT: Ez így van. *Egyszerre kell türelmesnek és türelmetlennek lenni, szerintem ebben a munkában, ez a nagyon nehéz.* És tulajdonképpen ez az, amiben én aktivistaként is őrlődtem, hogy egyszerre kell.

Ez talán abból is ered, hogy én tulajdonképpen eredetileg antropológus vagyok, tehát arra vagyok kiképezve, hogy megértsem a másik oldalt, megértsem, hogy az nem feltétlenül gonosz, hanem annak megvan a saját maga működése. De közben pedig van egy célunk, amit nem fogunk azért elengedni, mert értjük, hogy a másik oldal lassú, vagy nehézkes, vagy esetleg más az értékrendszere. Tehát valahol ez a kettő közötti egyensúlyozás, hogy egyszerre tudjunk türelmesek és türelmetlenebbnek lenni, tehát csak azért nem szabad türelmesnek lenni, mert elfogadjuk, hogy ez így van. Csak meg kell értenünk, hogy miért van így, és hogyan lehet esetleg más módon elérni vagy azokat a döntéshozókat vagy azokat az embereket, akik nyitottak erre, vagy pedig az egész testületet, rendszert elindítani abba az irányba.

PF: Tehát itt is érvényes, ami nagyon sokszor a különböző, konfliktusban lévő, egymástól erősen eltérő emberek között meglehetősen, hogy megérti az ember a társát, de nem biztos, hogy el kell fogadni a másikat. Lehetséges szerinted, hogy egyébként nem ennyire szerencsések a körülmények – nem akarom túlmisztifikálni, ami a Józsefvárosban van, bár nagyon sok minden jól alakult –, ahol ilyen szempontból kevésbé optimális helyzetek

vannak, ott is érdemes keresni, és ha esetleg lehet, megtalálni érdekérvényesítéshez csatornákat, kapcsolatokat, együttműködéseket? Tettél is erre célzást, hogy nem homogén ez a másik fél. Oda is lehet beüzenni? Lehet emberi kapcsolatot teremteni?

UT: Azt gondolom, hogy igen, mindenképpen.

Egyrészt *mindenhol vannak olyan emberek, akik egyébként értékközösségben vannak azokkal, akik mondjuk az elnyomottakért küzdenek*. Minden intézményrendszerben vannak ilyen emberek. Másrészt azért valójában ma Magyarországon elég sok csatornája és formális útja van az érdekérvényesítésnek, amiket szerintem sokszor nem jól használunk vagy nem elég okosan vagy nem elég intenzíven. Most civilként mondom ezt. Szerencsére még nem vették el az olyan jogainkat, mint a közérdekű adatigénylés, a közérdekű bejelentés, a közérdekű panasz. A képviselőknek vannak fogadóórái, kötelező közmeghallgatást tartani. Tehát nagyon sok olyan fórum, csatorna és eszköz van, amit igenis érdemes használni. Nem gondolom, hogy ezek elegendőek egy jó érdekvédelmi munka megvalósításához, de szerintem ezeket mindenképpen érdemes használni, mert ezeket a típusú csatornákat egyszerűen a törvényből eredően is komolyabban kell venni.

PF: Nem mentünk most bele – lehet, hogy egy másik beszélgetésben még egyszer érdekes lenne -, hogy ebben az első teljesebb évben konkrétan miket, milyen eredményeket értetek el? Azt kérdezném a lezárás körül, hogy most mire készülsz, vagy mire készülnek a többiek – nem is tudom pontosan a te állapotodat?

UT: Én most fizetés nélküli szabadságon vagyok, tanulmányaimat folytatom.

PF: Azért tudsz arról, hogy mi az, ami várható. Nem hiszem, hogy te is úgy tudsz elvonulni akár a civil közegből, akár a hivatali közegből, hogy a háttérből azért ne legyen valami, ami most izgat? Vannak-e valami tervek, amelyek most érdekesek lehetnek a nyilvánosság számára?

UT: Józsefvárosban az első évünk alapvetően az ilyen tájékoztató és hivatalos csatornáknak a kiépítéséről szólt, tehát hogy közérthető legyen, közérdekű legyen, a tájékoztatás megfelelő legyen, lakossági fórumok, közmeghallgatások, fogadóórák legyenek.

PF: Csatorna- és hídépítés.

UT: Ez volt az első évünk. Azért hosszútávon a közösségfejlesztésben és a közösségszervezésben hiszek. Tehát azt gondolom, hogy *sosem lesz úgy igazán jó demokrácia, hogy ha mindig a hatalom teremti meg csak a meglévő csatornákat, hanem hogy valójában az embereknek és közösségeknek kell a hatalmuk erejét növelni ahhoz, hogy ők tudják elmondani, hogy nekik mi a problémájuk, és tudjanak szerveződni azért, hogy ezek a problémák megoldódjanak.* Nálunk például most, aminek kifejezetten nagy örömmel nézek elébe, az a kutyatartás, kutyások és nem-kutyások közötti konfliktusok, kutyaszar az utcán, ami Józsefvárosban egy nagyon-nagyon súlyos probléma. Most mi ezzel fogunk fókuszáltabban foglalkozni, mert azt gondoljuk, hogy ez egy olyan téma, ami egyébként nem tűnik egy politikailag súlyos témának, de az emberek mindennapjait megkeseríti, hogy nincs megfelelően kezelve se politikailag, se közösségileg. Mi most például az ún. kutyás közösségfejlesztést, illetve a kutyás infrastruktúra fejlesztését szeretnénk feljebb vinni egy lépcsőfokkal, mert azt gondolom, hogy a kutyakaki problémát meg kell tudjuk oldani közösségi és közpolitikai eszközökkel.

Ha egy ilyen viszonylag picinek tűnő, de egyébként elég nagy horderejű problémát meg tudunk oldani, akkor ez minta lehet ahhoz, hogy más, ennél súlyosabb problémákat is meg tudjunk közösen oldani úgy, hogy az önkormányzat és a helyi társadalom szövetséges egymással és nem folyamatosan egymásra mutogat, hogy te vagy az, aki nem szeded fel a kutyaszart, te vagy az, aki nem fejleszted a kutyafuttatókat, hanem valamilyen jó, dinamikus, együttműködő viszonyban tudjuk kezelni – megoldani ezeket. Most például ez az egyik ilyen nagyobb projekt, amivel foglalkozunk 2021-ben.

PF: Köszönöm szépen! Udvarhelyi Tessza volt a vendégünk. Sose hagyjátok abba! – ezzel a felkiáltó mondattal írt cikket a közelmúltban a mérce.hu-ra.

Olvassák el a kedves hallgatók!

<https://merce.hu/2021/01/01/sose-hagyjatok-abba/>

[1] Az alábbi szöveg egy rádiós beszélgetés leirata, sok helyen az élő beszéd spontaneitását és áramlását követi – ezért nyelvileg esetenként kicsit pongyolább

A Civil Kollégium Alapítvány kampányai a járványhelyzetben

Szerző: Pozsgai Rebeka

Ablakapadra

2020 márciusában az oktatás távoktatásra állt át, és elkezdődött a digitális oktatás korszaka. Magyarországon hamar kiderült azonban, hogy számos családnak egyáltalán nincsen szélessávú internet elérése vagy eszköze arra, hogy bekapcsolódjon az oktatásba. A megfelelő eszközök és internet nélkül a legszegényebb településen élő gyermekek még inkább hátrányba kerültek, és féltő volt, hogy még jobban lemaradnak a tananyagban. A Láncreakció, a Láthatatlan Tanoda és az aHang közös akciójának keretében éppen ezért digitális eszközöket juttattunk el rászoruló gyerekeknek, hogy a járványhelyzetben se essenek ki az oktatásból. Az Ablakapadrát a járvány első hulláma hívta életre, az adománygyűjtő kampány pedig június végén zárult. Az eredetileg remélt célokat felülmúlva 8 millió forintnyi eszközadományt és 13 millió forint pénzádományt sikerült összegyűjteni, így végül 12 településen több, mint 350 rászoruló gyerek kapott digitális eszközöket, amelyekkel esélyük volt arra, hogy sikeresen kapcsolódjanak be a távoktatásba.

Még egy falat

A koronavírus-járvány alig pár hét alatt elképesztő pusztítást végzett Magyarországon. A mélyszegénységben élő emberek elsők között veszítették el a napi túlélést jelentő alkalmi munkáikat. Számukra semmilyen kormányzati mentőcsomag nem készült, nekünk kellett azonnal cselekednünk, hogy megelőzzük a tragédiát. Ezért az aHang, a Civil Kollégium Alapítvány és az Esély Labor Egyesület közös gyűjtést szervezett, hogy azonnali segítséget kapjon 12 település legalább 500 mélyszegénységben élő családja. Olyan helyszíneket választottunk, ahova a szervezetekkel szakmai kapcsolatban álló helyi közösség-szervezők révén biztonsággal el tudjuk juttatni az adományokat. Ők garantálták azt is, hogy valóban a leginkább rászorultak részesüljenek a segítségből, mely nyárig mintegy 20 millió forintból valósult meg.

Esélyradar

A [Rendszerszint – Országos Közösségszervező Műhely](#) tagjaként létrehoztuk az [Esélyradar oldalt](#), ahol az volt a célunk, hogy a koronavírus-járvány miatt leginkább kiszolgáltatott embereket támogassuk. Eszközünk pedig az információ lett, ugyanis a Covid miatt kialakult káoszban azt vettük észre, ezzel tudunk nekik a leginkább segíteni. Plakátokat ragasztottunk ki, amelyeken tájékoztattuk a lakosságot arról, hogyan lehet eredményesen küzdeni a vírus ellen, például rendszeres kézmosással, fertőtlenítéssel. Időközben azonban közvetlenül találkoztunk az általunk informált családokat sújtó leggyakoribb, sokszor életveszélyes problémákkal. A velünk kapcsolatba került családok anyagi nehézségeik miatt ugyanis egyszerűen nem tudnak megfelelően védekezni járvánnyal szemben, nem tudják megvenni a vitamint, a fertőtlenítőszeret, de a maszkokat sem. Ezért elindítottunk egy adománygyűjtést az aHanggal közösen, hogy a befolyt összegből védekezést segítő eszközökkel, vitaminokkal, élelmiszerekkel támogassuk az arra szorulókat. Eddig 29 településen 3423 adománycsomagot osztottunk ki, és 5323-an írták alá a gyógyszer-támogatásért indított petíciónkat. Ebben a kampányunkban továbbra is várjuk a támogatásokat: [Azonnal segítenünk kell! | aHang adományozói felület](#)

KÖNYVAJÁNLÓ: Közös platformon – Helyi közösségi megoldások a koronavírus-válság ellen

Szerző: Gyenes Zsuzsa

Aki jól áttekinthető válogatást keres az önkormányzatok által kezdeményezhető, illetve az önkormányzat bevonásával megvalósítható helyi közösségi megoldásokra, a „részvételi önkormányzásra”, érdemes megnyitnia a K-Monitor [Közös platformon – Helyi közösségi megoldások a koronavírus-válság](#) ellen kiadványát.

A [K-Monitor](#) a közpénzek átláthatóságáért és a korrupció ellen küzdő szervezetként ismerhettük meg. A 2019-es önkormányzati választásokra készülve figyelmük a közpolitika helyi szereplőit, az önkormányzatok felé fordult, és nem csak az átlátható, hanem a részvételi működés igényét is megfogalmazták. A választások után megjelent már egy kiadványuk [Helyi együttműködések rendszere – Ötletek az önkormányzatiság megújításához](#) címmel, mely egyszerre szolgálta a demokratikusan, részvételi módon működő önkormányzat alapelveinek ismertetését és működő – leginkább külföldi – gyakorlatok rövid bemutatását, s alapvető célja a szemléletformálás volt. Jelen kiadvány hasonló szellemiségben és stílusban e kötet folytatása, a hangsúly azonban a gyakorlatok, eszközök felé tolódott.

A „kötet” szó persze nem a legmegfelelőbb kifejezés, szerzői inkább „írás”-ként hivatkoznak erre a 29 oldalas elektronikus kiadványra, mely tíz, 2-3 oldalas, illusztrációkkal és a tördeléssel is szellősebbé tett fejezetben tárgyalja az önkormányzati működésbe beemelhető közösségi megoldásokat az önkéntesek bevonásától kezdve az online konzultációs platformokon, a részvételi költségvetésen és a civil házakon át a – forráshiányos önkormányzatok által is megvalósítható – helyi gazdaságfejlesztésig.

Bár nem tudjuk pontosan megnevezni a kiadvány műfaját, mégis azt kell mondjuk, a maga műfajában példaértékű kiadvány született. (Egyetlen ajánlásunk van hasonló műfajban alkotóknak: az itt csak illusztrációs elemként szolgáló grafikák egy részét érdemes infografikákkal helyettesíteni.)

Nem könnyű megtalálni a szöveg hosszában és stílusában azt az arányt, ami „pont eléggé” informatív, valamint egyszerre szakszerű és közérthető – a szerzőknek (akik egyébként nincsenek nevesítve) ez sikerült. Akit pedig egy-egy téma mélyebben érdekel, bőven talál a szövegben a további tájékozódást lehetővé tevő hivatkozásokat (szolgálati közlemény: ha vissza szeretnénk találni az olvasott szövegrészhez, a linkeket érdemes önálló lapon megnyitni).

A könyv felépítése is olvasóbarát: egy oldalnyi bevezető, mely kontextusba helyez, majd a tartalomjegyzék, mely a fejezet „lead”-jét is tartalmazza és belső linkként is működik, így ha valamelyik téma felkeltette az érdeklődésünket, rögtön odaugorhatunk. Ennek már csak azért sincs semmi akadálya, mert a fejezetek önmagukban is értelmezhetők. A fejezetek mindig az adott téma alapvetéseivel kezdődnek, ez után jönnek a részletek és a példák. Ebben a kötetben is szerepelnek külföldi példák, de alapvetően a magyar gyakorlatokat ismerhetjük meg.

A kiadvány minden valószínűség szerint akkor is megszületik és talált volna hazai példákat, ha nincs koronavírus-járvány, ez a körülmény azonban több szempontból is érdekesebbé teszi a témát. Egyrészt a korlátozások miatt azok is megtapasztalták lakóhelyük szűkebb és tágabb szomszédságának jelentőségét, akiknek eddig ez életüknek csak egy mellékes része volt – másrészt az önkormányzatoknak is nőtt a felelőssége és feladata polgáraik ellátásában és tájékoztatásában. Ezek a feladatok és felelőségek ugyanakkor egyre szűkebb anyagi keretek közé szorulnak, s ez is motivációt jelentett az önkormányzatoknak a civil szervezetek és a lakosság bevonására. (Miközben az a veszély is fennáll, hogy pénzszűke miatt megszűnnek korábban indított részvételi kezdeményezések.) A találkozások korlátozása miatt az online térbe költözés pedig egyrészt kényszer, másrészt a bevonás új lehetősége az önkormányzatok számára. A kötet mindhárom itt felsorolt esetet tárgyalja (többek között a közösségi finanszírozásról vagy az online térbe helyezett lakossági fórumokról szóló fejezetben).

Így a K-Monitor kiadványa egyszerre lett „korlenyomat” és az önkormányzás részvételi módjai iránt érdeklődőknek alapirodalomként ajánlható mű.

„Felnőttképzési Bibliánk lehet jónéhány évig”

Szerző: Mihályfi Márta

Egy olvasó minősítette így azt a néhány héttel ezelőtt megjelent tanulmánykötetet, ami Szigeti Tóth János írásainak poszthumusz kötete, és a „Minőségvédelem és hazaszeretet” címet viseli.

Egy másik olvasó lenyűgözőnek nevezte a könyvet, „amelyet kézben tartottan olvasva az az érzése támad az embernek, hogy egy egész életet tart a kezében”. A felnőttképzés és művelődéstörténet területén közismert személyiség mondhatni fiatalon (72) és hirtelen ment el az elmúlt év közepén, de hatalmas munkabírásával, közel ötven éves pályafutásával sok értéket hagyott hátra számunkra. Ebből próbál meg ízelítőt adni a már idézett című, formailag is impozáns kötet. Ki is volt Szigeti Tóth János?

Szociológus, PhD tudományos minősítését a felnőttképzés szakterületén érte el. A Debreceni Egyetem, a Szent István Egyetem, az ELTE és több más felsőoktatási intézmény oktatója, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanszékvezető egyetemi docense. A magyarországi népfőiskolák újrateremtője volt a 80-as évek második felében, és alapítóként a Magyar Népfőiskolai Társaságnak (MNT) 31 évig volt meghatározó, fáradhatatlan alakja, elnökeként pedig európai rangra emelte a szervezet szakmai munkáját.

2000 és 2002 között a Felnőttoktatás Nemzetközi Tanácsának alelnöke (ICAE, Toronto, Kanada).

1998-ban finn javaslatra megválasztották az Európai Felnőttképzési Társaság (EAEA) elnökségi tagjává, majd 2000-ben alelnökké, és 2002-ben elnökké választották ebben a 41 ország 115 nemzeti szervezetét átfogó, legnagyobb európai szakmai szervezetben. Első és eddig egyetlen kelet – európaiként. A maximális lehetőséggel élve kétszer újraválasztották, 2004-ben és 2006-ban.

EAEA elnökségének ideje alatt a *Trendek az európai felnőttoktatásban* című nemzetközi kutatási program kidolgozója és a kutatásból készített tanulmány szakértői munkacsoportjának a vezetője, az EU Oktatási és Kulturális Bizottsága megbízásából, a Főigazgatóság szakértőjeként. Ez a tanulmány szolgált alapul ahhoz, hogy *2006-ban – először az EU történetében – ajánlásokat adjon ki a Bizottság a felnőttoktatás fejlesztéséről,*

amit 2007-ben a *Cselevési terv a felnőttoktatásról* c. bizottsági ajánlás követett. A felnőttképzés, szakképzés máig alapvető okmányáról van szó a nemzetközi szakmai közvéleményben.

Az USA-ban alapított International Hall of Fame első magyarországi kitüntetettje, a felnőttképzés területén elért hazai és nemzetközi szakmai munkájának eredményeit elismerve a kitüntetéssel.

A tanulmánykötet annyiban rendhagyó, hogy nemcsak Szigeti Tóth János írásait tartalmazza, de megszólalnak benne a barátok, tanítványok, pályatársak is, és a terjedelmesebb életrajzi interjú által kibontakozó személyiségrajz pedig segíti megérteni az olvasóval egy nemzedék, a rendszerváltás nemzedékének karakterét. Ahogy ezt Trencsényi Imre megfogalmazta a kötet kapcsán: "E nemzedék tagjait – csaknem társadalmi származásuktól függetlenül – általánosíthatón jellemezte bizonyos várakozás, olykor reménykedés egy jobb kor eljövételében, majd sokan éreztek kisebb-nagyobb csalódást a felemás eredmények nyomán. E nemzedék markáns reprezentánsának tekinthetjük a Magyar

Népfőiskolai Társaság megteremtőjét is – aki nem csak elszenvedője, hanem aktív szereplője is volt a szándékaitól eltérően alakuló történelmi folyamatoknak." A kötet szerkesztőjeként az a szándék vezette a munkámat, hogy hitelesen és olyan sokrétűen mutassam be az MNT elnökének munkáját, mint amilyen sokrétű volt szakmai tevékenysége, és egyúttal megőrizni, elérhetővé tenni az utókor számára az európai rangú felnőttképzési szakember, és a magyarországi népfőiskolák újjáteremtőjének munkásságát. A „*Személyes megközelítés*” című első fejezet után – amelyben a személyes vallomások, és a barátok, pályatársak szólnak – kiemelt helyre kerültek azok a tanulmányok, amelyek a magyar népfőiskolák történetét, valamint a 80-as évek újraindításával megteremtett népfőiskolák helyzetét elemzik (*II. A népfőiskolák újjáteremtése*). A kiemelt téma nem véletlen, hiszen Szigeti Tóth János is – életének végéhez közeledve tette azt a vallomást, hogy számára a legfontosabb eredmény az

életében az volt, hogy létrehozhatta 1988-ban a két háború közötti időkből, köreinkben megmaradt egykori népfőiskolásokkal és több más segítőtől, baráttól, pályatárssal a Magyar Népfőiskolai Társaságot. A valóban fáradhatatlan gyakorlati szakember nagyon komoly kutatásokat, felméréseket végzett különböző szakértői munkacsoportok létrehozásával és vezetésével a hazai felnőttképzés, ezen belül külön a népfőiskolák fejlesztése, tevékenységük megalapozása érdekében. Ezekből, a különböző kutatások eredményeit összegző tanulmányokból válogat a harmadik, **„Kutatás”** című fejezet. Jól tudta azt is, hogy amíg nincs törvény Magyarországon a felnőttképzésről, a népfőiskolákról, addig hiába van meg a társadalmi fontossága és eredménye annak, amit a népfőiskolák végeznek, a hatalom megengedheti magának azt, hogy nemlétezőnek tekintje ezeket az eredményeket. Szigeti Tóth János példátlan erőfeszítést tett annak érdekében, hogy a felnőttképzés és a népfőiskolák törvényi háttérrel rendelkezzenek Magyarországon, még ha más országokhoz képest jelentősen megkésve is. Hazai és nemzetközi szakértői konferenciákat szervezett itthon, törvényjavaslatokat dolgozott ki. Hogy mi lett mindebből mára, arról a magyarországi felnőttképzés aktuális eredményei, mutatói és a mögöttük meghúzódó hatályos törvények önmagukért beszélnek. Az ő eredeti javaslataiból, terveiből mutat be írásokat a negyedik, **„Törvénykezés”** című fejezete a kötetnek. Nemzetközi munkáját Európa-szerte ismerik ma is a szakmai szervezetek. Számára azonban mindig az volt a legfontosabb, hogy hogyan tudnánk Magyarországon hasznosítani mindazt a szakmai eredményt, amit Európában már elértek és a gyakorlatban alkalmaznak. Erre elsősorban, sőt eleinte szinte kizárólagosan a Magyar Népfőiskolai Társaság, illetve annak tagszervezetei voltak fogékonyak. Egyébként törekvései nemcsak falakba ütköztek itthon, szinte folyamatosan, de állandó gáncsoskodásban volt része, az emberi kicsinyesség és szakmai féltékenység, de a mindenkori politika onnipotenciája miatt is – ez utóbbinak pedig sosem volt hajlandó eladni magát. **(V. Felnőttképzés Európában és Magyarországon fejezet)**

S végül a hatodik, **„Tartás és méltóság – a mérce”** fejezet írásai azok, amelyek leginkább kifejezik Szigeti Tóth János vallott és követetett szakmai és emberi értékeit, nézeteit, a mércét, amelytől semmi nem tántorította el, és amelyet a legnehezebb időkben is megalkuvás nélkül követett. Trencsényi Imre szavait idézve, amelyek különösen érvényesek a kötet ezen fejezetére: „... az első generációs értelmiséginek olykori „zsákutcás” útkeresései mellett szilárdabbak azok a *minőségi* eszmei alapok, amelyek nevesítve is áthatják a különféle műfajú megnyilatkozásokat tartalmazó kötetet. A címben is olvasható 'minőség' fogalom Németh László értékrendjét idézi, a több helyen idézett

Bibó István pedig vitathatatlan vezérszelleme a sok tekintetben útkereső közéleti szereplőnek.”

Szigeti Tóth János rendkívüli erkölcsi tartása, eltéríthetetlen kitartása és értékrendje olyan emberi és szakmai példaképpé teszik őt. Iránymutatásait nem lehet figyelmen kívül hagyni, amiből építkezni tud a következő generáció – akiket olyan szeretettel és odaadással tanított, lett légyen bármelyik felsőoktatási intézményről is szó.

Elkerülhetetlen, hogy Szigeti Tóth János kötetének fenti bemutatása kapcsán a közelmúltról, illetve a jelenről ne szóljak.

Az MNT elnökeként kezdeményezte 2009-ben, hogy a FIDESZ Minőség a kultúrában c. kulturális stratégiájához javaslatokat is magába foglaló tanulmány készüljön a közösségi művelődésről és a népfőiskolák szerepéről. A kezdeményezésnek akkor kedvező politikai fogadtatása volt, és több megbeszélés nyomán megszületett a **Művelt nép – emelkedő ország. Egy kitörési esély** c. tanulmány (a kötet második fejezetében olvasható). A javaslatok érdemi továbbfejlesztésére és kivitelezésére azonban nem került sor. Az elkészült tanulmány átadása után Szigeti Tóth Jánossal érdemben többé nem állt szóba a politikai hatalmat megragadó, majd azóta is kezében tartó FIDESZ és a kormányzat képviselői, ráadásul a Magyar Népfőiskolai Társaságot – sokak véleménye szerint – szervezeten és tudatosan igyekeztek tönkre tenni, minden anyagi támogatást, szinte a levegőt is megvonva tőle.

Ugyanakkor ma azt lehet látni és tapasztalni, hogy a javaslat egyes elemeit a jelenlegi kulturális kormányzat és a FIDESZ egyes politikusai sajátjukként valósítják meg – persze kellő szakmai felkészültség hiányában és tényleges elkötelezettség híján még csak felemásnak sem nevezhető módon.

Népfőiskoláról folytatnak ma olyan diskurzusokat, amelyeket az MNT már a 90-es évek első éveiben, egy jóval átgondoltabb szakmaisággal, alulról építkezve lefolytatott, és tesznek el ma milliárdokat – felmutatható, tényleges társadalmi eredmény és haszon nélkül.

Néhány kiválasztott kedvezményezett élvezi mindössze az előnyeiket ezeknek a milliárdoknak.

S mindeközben egy szó sem esik sehol arról, hogy hogyan, kinek, kiknek a munkája által éledtek fel a 80-as években Magyarországon újra a népfőiskolák és működtek eredményesen egészen 2011-ig.

Történelemhamisításnak vagyunk tanúi a népfőiskolák történetében.

Volt már erre példa az ötvenes években és tudjuk, hogy mi lett a sorsa a hamisítóknak és a hamis korszaknak.

A kötet egyik esszéje szerzőjének gondolatai (Bordás István) hűen és méltóan fejezik ki számunkra a történéseket:

“Az európai alapeszméktől való elfordulás, a konfrontatív társadalmi cselekvés előtérbe kerülése, a tudás leértékelődése magával hozta az igazi népfőiskolai mozgalom háttérbeszorítását. Ezzel együtt azon személyiségek kiszorítását is a közéletből, akik ezen eszmék mentén képzelték el országunk jövőjét. Nem Szigeti Tóth János az egyetlen olyan személyiség, aki „áldozatul esett” ennek. A népfőiskolai mozgalom számára azonban talán a legfájdalmasabb.

Nehéz nem arra gondolni, hogy egy ilyen felkészültségű ember mennyi hasznot hajthatott volna még ennek az országnak, ha a politikai változások és a kicsinyes magatartás nem sodorja el őt az igazán komoly lehetőségektől. Nemzetközi szintű ismertsége, elismertsége bebizonyította, hogy európai formátumú értelmiségi volt. Olyan, aki mindvégig kitartott vállalt értékei és elkötelezettsége mellett. A megalkuvások, árulások, sokszor sajnós a szándékos rombolás évtizedében sem adta fel azon elveit, amelyekben egész pályafutásán keresztül hitt és amelyek forrása a leghaladóbb magyar értelmiségiek gondolatai a reformkortól kezdődően.

Kevesen vannak az elmúlt évtizedek történetében, akik ennyire hitelesen és európai módon képviselték volna a „haza és haladás” gondolatát, mint Szigeti Tóth János.”

A kötet teljes címe:

Szigeti Tóth János

Minőségvédelem és hazaszeretet. Írások a népfőiskolákról, a felnőttképzésről ami mögöttük volt, van... itthon és Európában...

Megrendelhető: marta@nepfoiskola.hu

Mihályfi Márta

Magyar nyelv- és irodalomszakos tanár, okleveles könyvtáros. A Magyar Népfőiskolai Társaság alapító tagja, 1993-tól főtítkára, a Népfőiskola Intézet vezetőjeként számos hazai és nemzetközi program kidolgozója, illetve koordinátora volt. A Művelődés – Népfőiskola – Társadalom című lap főszerkesztője.

Ajánló a közösségi megoldások köréből

Szerző: Huszerl József

Európai városfejlesztési jó gyakorlatok sikeres adaptációja

Közel 80 résztvevővel sikeresen lezajlott a rendezvény a hétköznapjainkat átformáló járványhelyzet következtében gyakorlattá vált online formában. A program megnyitójában Tóth Attila, a Miniszterelnökség Településfejlesztési Osztályának vezetője kiemelte, hogy az URBACT Program (2021-27 közötti) negyedik ciklusának előkészítésén dolgozik a Monitoring Bizottság, amelynek következő ülésén a programozás mellett a 2021. évi lehetséges pilot projektekről is szó lesz. Továbbra is fontosnak tartja a városok közötti sikeres tapasztalatcseréket, a példaértékű jó gyakorlat transzfer eredményeket. Az URBACT hosszú évek alatt kifejlesztett módszertanával, szakértői bázisával, kapacitásépítő egyetemeivel valós problémákat segít megoldani, miközben további lehetőségekre inspirál.

Forrás és folytatás:

<https://urbact.eu/eur%C3%B3pai-v%C3%A1rosfejleszt%C3%A9si-j%C3%B3-gyakorlatok-sikeres-adapt%C3%A1ci%C3%B3ja>

Zsigeri ellenérzésünk van, hogy megfizessük azokat, akik másokon segítenek – merre tovább, civilek?

Forbes

Adjunk esélyt magunknak, hogy másként gondoljunk a nonprofit szektor működésére. Pistyur Veronika, a Bridge Budapest vezetőjének vendégcikke a közelgő Adakozó Kedd alkalmából:

„Sokáig csak összeszorult a szívem, amikor azt láttam, egy civil vezető a Facebookon elkeseredett posztban gyűjt a saját megélhetésére. Mára előnt a rossz érzés, amikor ilyen kilátástalan, vissza-visszatérő kríziseket látok. Helyzeteket és körülményeket, amikbe civilszervezetek vezetői gyakran kerülnek. Civil vezetőként – egyúttal piaci szereplőként – most nem ventilálni szeretnék, sokkal inkább közös végig gondolásra hívni, mi lehet az oka, hogy csodálatos programokat felépítő civilek máig arra kényszerülnek, hogy szégyenkezve

kérjenek a saját megélhetésükre pénzt, hogy végezhesék azt a – gyakran munkaidőt nem ismerő – missziót, amire van, hogy rámegy a családjuk, az egzisztenciájuk, a biztonságérzetük.”

Forrás és folytatás: <https://forbes.hu/legyel-jobb/civilek-csr-pistyur-velemeney/>

autonómia30

Az Autonómia Alapítvány hiánypótló beszélgetésekkel ünnepelte 30. születésnapját

Az Autonómia Alapítvány 30 éve dolgozik a hátrányos helyzetű csoportok, közöttük is elsősorban a romák megerősítéséért. Az évtizedek során a szellemi műhelyben számos területen kerültek kidolgozásra innovatív módszerek. A születésnap alkalmából az online térben rendeztünk beszélgetéssorozatot az eltérő területek képviselőivel olyan témákról, amelyek általában háttérbe szorulnak a közbeszédben, pedig mindannyiunk életére jelentős hatással bírnak. A számos szakértő részvételével megrendezett találkozók egyenként másfélórás felvételei továbbra is elérhetőek, bízunk bennük, hogy inspirálni fogják mások munkáját és a szakmai diskurzust, illetve alapanyagot adhatnak a témák médiában történő feldolgozásához.

Folytatás:

<http://www.pafi.hu/pafi/cikkek.nsf/cimsz/3C076076B069D045C125864500522B2D>

Közös platformon – helyi közösségi megoldások a koronavírus-válság ellen

Mit tehetnek helyben a koronavírus megoldásáért az önkormányzatok, a képviselők, a civilek és a helyi közösségek együtt? Új kiadványunk a tavalyi választások után Helyi együttműködések rendszere címmel megjelent kötet folytatása. Egy éve, a választások után azt tekintettük át, hogyan járulhat hozzá az átláthatóság és a részvételi demokrácia erősítése egy új politikai kultúra kialakításához helyi szinten. A remélt helyi együttműködések megteremtő részvételi fordulat azonban váratlan formában következett be. A koronavírus-járvány és vele párhuzamosan a

központi kormányzati elvonások egyfelől drasztikusan szűkítették a társadalmasítás mozgásterét, másfelől azonban a válságra adott ösztönös reakciók maguk is közösségi megoldások felé nyitották meg az utat. Tanulmányunk ezeket tekinti át: online fórumok, önkéntesség, közösségi finanszírozás – többek közt ezek helyi szintű használatát térképeztük fel.

Forrás és folytatás:

https://k.blog.hu/2020/11/30/kozos_platformon_helyi_kozossegi_megoldasok_a_koronavirus-valsag_ellen

Ötletek és eszközök az önkormányzatiság megújításához

Helyi együttműködések rendszere – Ötletek az önkormányzatiság megújításához címmel kiáltványjellegű tanulmányban foglaltuk össze, hogyan járulhat hozzá az átláthatóság és a részvételi demokrácia erősítése egy új politikai kultúra kialakításához helyi szinten. Nemzetközi példákat sorát áttekintve nemcsak egy új szemléletmódot, de konkrét eszközöket is javasolunk az önkormányzati szféra számára a digitális eszközök és a helyben keletkező adatok használata, az átláthatóság, a konzultáció, a részvételiség, a bevonás játékosabbá tétele és a konszenzusteremtés területein. A kiadványt egy folyamatosan frissülő eszköztár egészíti ki, ahová az általunk megismert inspiráló példákat, háttéranyagokat gyűjtjük.

Forrás és folytatás: https://k.blog.hu/2019/11/19/atlathato_reszveteli_onkormanyzatisag

URBACT Online Várostalálkozó – Összefoglaló

A program során a bevezető előadásokban a folyamatban lévő és a következő EU-s ciklus két népszerű témakörét érintettük: szó esett a közösségvezérelt helyi fejlesztések (CLLD program) városi tapasztalatairól, továbbá két előadást szenteltünk a zöld-kék infrastruktúra témakörének. Az előadásokat követően egy tanulságos panelbeszélgetésre került sor az akciótervezési hálózatok négy hazai városának képviselőivel, szakértőivel.

Forrás és folytatás:

<https://urbact.eu/urbact-online-v%C3%A1rostal%C3%A1lkoz%C3%B3-%E2%80%93-%C3%B6sszefoglal%C3%B3-2020-december-8>

MÁSODIK HULLÁM – civil szervezeti jó gyakorlatok a koronavírus-járványban

Az új koronavírus-járvány hazai megjelenése és a 2020. március közepén elrendelt korlátozások felkészületlenül érték a magyar társadalmat és intézményeit. Különösen igaz volt ez az olyan, egyébként is nehéz helyzetben lévő, kiszolgáltatott térségekre és csoportokra, mint a leszakadó, romlakta falvak és régiók, az idősek, a hajléktalanok, a pszichiátriai betegek és fogyatékkal élők valamint családjaik, illetve egyes foglalkozások üzői, például a kulturális szektorban. Kistelepüléseken az addig alkalmi és közmunkából élők az elsők között veszítették el megélhetési forrásukat – számukra a napi betevő előteremtése, a pusztán túlélés is kérdésessé vált. Az iskolák bezárása nyomán a digitális oktatásra való áttérést nemcsak az internet-hozzáférés és a megfelelő eszközök hiánya hátráltatta, de sokszor a tanuláshoz szükséges nyugodt hely sem állt sok diák rendelkezésére, és magukra hagyva nem voltak képesek az önálló tanulásra sem. Átfogó központi intézkedések és segítségnyújtás hiányában a helyi önkormányzatokra, a tenni akaró emberekre és – nem utolsósorban – a civil szervezetekre hárult a feladat, hogy a válság által leginkább sújtottak helyzetén valahogy javítsanak.

Forrás és folytatás:

https://okotars.hu/sites/default/files/downloads/masodik_hullam_jogyakorlatok.pdf

„A tudásátadás elsősorban nem város és város között, hanem ember és ember között történik” – Interjú a nyíregyházi TechRevolution projekt vezetőivel

Nyíregyháza az utóbbi néhány évben jelentős lépéseket tett a gazdaságfejlesztéshez és a digitális gazdaság megerősítéséhez szükséges infrastrukturális és személyi feltételek, valamint az ezeket megalapozó működési modell

megteremtésében. Jelenleg zajló URBACT projektjükről, az erre épülő további fejlesztéseikről, illetve az elmúlt időszak kihívásairól, jövőbeli tervekről a projekt képviselőivel Bartók Dáviddal és Kézy Bélával beszélgettünk. A városvezetés maximálisan elkötelezett a gazdaság integrált fejlesztése irányában, melynek csak egy – bár egyre fontosabb – eleme a digitális gazdaságfejlesztés. Ehhez kapcsolódóan az utóbbi években számos egymásra épülő projekt valósult meg, ilyenek például az ipari területek fejlesztése, a helyi vállalkozások támogatása, az önkormányzati befektetésösztönzési rendelet megalkotása – hogy csak néhányat említsünk. A városban egyébként már régóta körvonalazódnak azok a gazdaságfejlesztési projektek, melyek az elmúlt években egy komplex fejlesztéssé álltak össze. Ehhez kiváló alapot biztosított a TechTown URBACT projekt, hiszen ennek keretében Nyíregyháza hasonlóan a többi partnervároshoz – elkészítette a saját integrált akciótervét.

Forrás és folytatás:

<https://urbact.eu/%E2%80%9E-tud%C3%A1s%C3%A1tad%C3%A1s-els%C5%91sorban-nem-v%C3%A1ros-%C3%A9s-v%C3%A1ros-k%C3%B6z%C3%B6tt-hanem-ember-%C3%A9s-ember-k%C3%B6z%C3%B6tt-t%C3%B6rt%C3%A9nik%E2%80%9D-%E2%80%93-interj%C3%BA>

A kisvárosok válasza a Covid-19 járványra: „Folyamatos együttműködés nélkül nagyon egyedül éreztük volna magunkat”

Érintettek bevonása, szektorok közötti együttműködés, integrált tervezés – URBACT módszerek a rugalmasságra!

A városok agilitással, kreativitással és közösségi összetartással válaszoltak a Covid-19 kihívásaira. Ebben a cikkben több olyan történetet osztunk meg az URBACT programban résztvevő kisvárosokról, ahol a nehézségek közepette kézről kézre járt a segítség a lakosok és a vállalkozások között a fenntartható integrált városfejlesztés jegyében. Európa városi lakosságának jelentős része 100,000 fő alatti lakosságszámú településen él, ezek a városok erősebben reprezentálják magukat az URBACT hálózatokban, mint a metropoliszok. „Ha azt szeretnénk, hogy a kisvárosok rugalmassága növekedjen, akkor

növelniük kell a kapacitásukat és a magabiztosságukat – és így kerül előtérbe az URBACT program”, nyilatkozta Wessel Badenhorst az URBACT iPlace network vezető szakértője. Egy évünk volt arra, hogy tesztelni tudjuk a reziliencia képességet.

Forrás és folytatás:

<https://urbact.eu/kisv%C3%A1rosok-v%C3%A1laskai-covid-19-ji%C3%A1rv%C3%A1nyra-%E2%80%9Eefolyamatos-egy%C3%BCttm%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9s-n%C3%A9lk%C3%BCl-nagyon-egyed%C3%BCl-%C3%A9rezt%C3%BCk-volna>

Gyökeres változtatások szükségesek a járvány után világunk fenntarthatósága érdekében

Az első bizonyítottan hatékony koronavírus-vakcinák hamarosan kezdődő tömeges alkalmazása fényt gyújtott az alagút végén, és immár joggal remélhetjük, hogy belátható időn belül visszatér a világ működése a rendes kerékvágásba. Csakhogy a „rendes kerékvágás” hosszú távon nem minden tekintetben jó. Az Európai Akadémiák Tudományos Tanácsadó Testülete (European Academies’ Science Advisory Council, EASAC) nemrégiben nyilvánosságra hozott jelentése gyökeres változtatásokat sürget a fenntartható jövő érdekében.....„Nincs előrehaladás az ENSZ által meghatározott 17 fenntartható fejlődési cél megvalósításában, a klímaváltozás és a biodiverzitás csökkenésének trendjei egyre rosszabb irányt vesznek. Így felmerül a kérdés, hogy a jelenlegi folyamatok nem veszélyeztetik-e az emberiség létét a jövőben.”

Forrás és folytatás:

https://mta.hu/tudomany_hirei/gyokeres-valtoztatasok-szuksegesek-a-jarvany-utan-vilagunk-fenntarthatosaga-erdekeben-all-a-friss-easac-jelentesben-111138

A legszabadabb magyarokat díjazta a TASZ

Második alkalommal adta át a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) a SZABAD-díjat, melynek jelöltjei és kitüntetettjei olyan hétköznapi hősök, akik egy

szabadabb és egyenlőbb Magyarorszáért álltak ki tetteikkel. Idén a koronavírus-járvány miatt online díjátadót tartottak, melynek műsorvezetője Kovács Patrícia volt. A színésznő elmondta: a SZABAD-díj jelöltjeitől megtanulhatjuk, hogy mindannyian formálói vagyunk annak a társadalomnak, amiben élünk, vagy amiben élni szeretnénk.

A díjazottakat a szakmai zsűri, illetve a közönség kilenc jelölt közül választhatta ki, akiket kortárs írók mutattak be az erre az alkalomra készült kiadványban, illetve a TASZ blogján. A zsűri tagjai Cseke Eszter dokumentumfilmrendező, Horváth Dorka, a BOOKR Kids alapítója, Kapronczay Stefánia, a TASZ ügyvezető igazgatója, László Kriszta, a Marie Claire főszerkesztője és Miklósi Gábor, a 444 újságírója voltak.

Forrás és folytatás:

<https://magyarnarancs.hu/hirek/a-legszabadabb-magyarokat-dijazta-a-tasz-234240>

Több mint félmillió olyan ember él Magyarországon, aki nem tudja kellőképpen felfűteni az otthonát

2019-ben az Európai Unió teljes lakosságának 6,9 százaléka nem tudta a komfortszintjének megfelelőre fűteni az otthonát – derül ki az Eurostat szerdán publikált jelentéséből. Ugyanez az adat 2012-ben még rosszabb volt: akkortájt az uniós lakosság 10,8 százaléka vallotta azt, hogy az otthona nem elég meleg.

Az unió egészét nézve a bolgárok vannak a legrosszabb helyzetben: itt a lakosság 30,1 százaléka nem tudja kellő szintűre fűteni a lakást, ahol él. Litvániában és Cipruson is hasonló a helyzet.

Forrás és folytatás: https://hvg.hu/gazdasag/20210106_futes_magyarorszag_eurostat

Összeállította: Huszerl József